

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๕๐๑ – ๕๑๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๕๐๑

ถ. ผมเป็นลูกศิษย์อาจารย์มา ๕ – ๖ ปีแล้ว ไม่เคยเห็นตัวจริงเลย ได้ยินแต่เสียง วันนี้เผอิญมาทำบุญ เป็นโอกาสเหมาะที่ได้มา ผมปฏิบัติธรรมมา ๒๐ กว่าปี สิ่งที่ปรากฏ ที่เห็น ที่รู้อะไรมา เทียบเคียงดูกับอาจารย์แล้ว ไม่ถูกต้อง คือ การปฏิบัติของผมนี้ เริ่มต้นผมบวชเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นการบวชตามประเพณี พ่อแม่ให้บวชก็บวช แต่ศรัทธาโดยตรงยังไม่ฝังใจ ซึ่งในขณะนั้นมีเรียนปริยัติธรรมกัน ผมก็ได้ศึกษานักธรรมตรี อะไรพวกนี้ ก็เรียนกับเขา มาติดใจเรื่องหิริโอตตปปะ ท่านสอนว่ามนุษย์และเทวดาทั้งหลายจะต้องมีเครื่องอาศัย มีธรรมเป็นที่อยู่ที่อาศัย คือหิริโอตตปปะเป็นเครื่องอยู่เครื่องอาศัยของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ผมพิจารณาดูว่า จะเป็นเครื่องอาศัยได้อย่างไร จึงรู้ว่า คนเราถ้าขาดความละอาย และเกรงกลัวต่อบาปกรรมทั้งหลายแล้ว จะอยู่เป็นมนุษย์หรือเทวดาทั้งหลายไม่ได้ ตามหลักธรรมเขาแสดงไว้อย่างนั้น ผมก็เข้าใจว่าอย่างนั้น

และขณะที่ยังบวชอยู่ก็สอบได้นักธรรมตรี ก็เรียนนักธรรมโทต่อ ได้เรียนเรื่องพุทธประวัติ สาวกประวัติ ไปพบเรื่องพระติสสะเถระที่ท่านได้รับทุกขเวทนา พระติสสะเถระนี้ ท่านพระสารีบุตรบวชให้ และได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ในคำบรรยายสรุปว่า เพราะเหตุที่ท่านได้เคยเจริญสมถวิปัสสนา ด้วยอานิสสนั้นแม้ชั่วข้างกระดิกหู ทำให้ท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้ ผมก็เลิกเรียนมาปฏิบัติธรรม เขาให้ไปหาอาจารย์ บางคนบอกว่าต้องเอาดอกไม้ธูปเทียนและของอื่น ๆ ไปด้วย บางคนก็บอกว่าต้องเอาเงินไปด้วย แต่จากที่ศึกษามาไม่พบว่าพระพุทธเจ้าให้นำดอกไม้ ธูปเทียน หรือเงินไปให้ผู้เป็นอาจารย์ ก็เลยไม่เชื่อ

ครั้งหนึ่งไปอยู่ที่ถ้ำแห่งหนึ่งที่กาญจนบุรี ได้ศึกษาจากหนังสือวิสุทธิมรรค เห็นว่าการตีความหมายบางอย่างผิดพลาด ทำให้การปฏิบัติไม่ได้ผล เป็นต้นว่า ท่านให้เจริญกสิณ ผมก็เจริญกสิณ ที่แรกก็ได้ผล คือ นั่งได้นาน นั่งได้ตลอดคืน เมื่อ

กรวดน้ำได้ยินเสียงอะไรแปลก ๆ ซึ่งธรรมดาไม่เคยได้ยิน แต่ไม่เคยเห็น ได้ยินแต่เสียง เช่น เสียงประโคมมโหรีบ้าง ทั้ง ๆ ที่อยู่ในป่า

ถึงอย่างนั้นก็ไม่ได้เชื่อว่าผมจะสำเร็จมรรคผล เพราะว่าเวลาออกมาบิณฑบาต หรือมาเจอบุคคลต่าง ๆ ก็รู้ว่า จิตใจยังมีความโกรธ ความรัก ความเกลียด และด้วยเวรกรรมของตนเอง เกิดอุปสรรคต่าง ๆ เคยตั้งใจว่าจะรักษาศีล อย่างน้อยก็ศีล ๕ เพราะในวิสุทธิมรรคเปรียบว่า ต้นไม้จะออกงามได้ก็ต้องอาศัยราก คือ ศีล ถ้าหากว่าต้นไม้ไม่มีรากแล้ว ต้นไม้จะออกดอกออกผลนั้นย่อมไม่มี ก็ถือหลักนี้ ซึ่งก็ถือได้บ้าง ไม่ได้บ้าง แต่ไม่ได้ทำกรรมที่หนักหนา

ได้มาฟังอาจารย์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑ ที่แรกไม่ค่อยจะเข้าใจ ก็ฟังไปเรื่อย ๆ ชั้นแรกผมเริ่มจากรักษาศีลให้บริสุทธิ์ การรักษาศีลบริสุทธิ์นั้น ถ้าผู้ใดขาดสติ ย่อมบริสุทธิ์ไม่ได้ แม้เดี๋ยวนี้ศีลทั้ง ๕ ข้อก็เห็นจะไม่ได้ อย่างผรุสวจา การกล่าวคำพูดเพื่อเจ้อ รักษายากเหลือเกิน แม้จะรู้ แต่ก็รักษายาก มรรคผลนั้นยังไม่หวัง หวังเพียงให้มีสติอยู่ ที่มาวันนี้อยากจะมาคารวะอาจารย์ เพราะว่าเคยได้ยินแต่เสียง ก็อยากเห็นอาจารย์ และถ้าเผื่อผมขาดตกบกพร่องอะไร อาจารย์จะได้สอบถามสอบสวน

สุ. ขออนุโมทนาท่านผู้ฟังที่ได้เล่าถึงประสบการณ์ของท่านในครั้งอดีต จนกระทั่งถึงความสนใจในการอบรมเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งจิตใจของแต่ละคนเป็นเรื่องที่ใจใคร่ใจคนนั้น และที่จรรู้ได้ละเอียดลึกซึ้งก็เพราะสติเกิดขึ้นรู้ว่า ขณะนั้นสภาพธรรมที่กำลังปรากฏเป็นอกุศลหรือกุศลเพียงไร

สำหรับการอบรมปัญญาที่จะให้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ต้องอาศัยการฟัง การพิจารณาไตร่ตรอง ไคร่ครวญ แม้ในหนทางข้อปฏิบัติว่า หนทางอย่างไร อบรมเจริญอย่างไรจึงจะเป็นเหตุให้ความรู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมค่อย ๆ เกิดขึ้นได้จริง ๆ แต่ที่จรรู้ชัด แทงตลอดในอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้โดยรวดเร็ว นั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ถ้าทราบใดที่ยังไม่รู้ลักษณะของสติและปัญญาว่า สตินั้นเกิดขึ้นระลึกรู้ในลักษณะของสภาพธรรมอย่างไร และปัญญาที่จรรู้ในลักษณะของ

สภาพธรรมนั้น รู้ในลักษณะของสภาพธรรมไหน เช่น ขณะที่กำลังได้ยิน สภาพธรรมที่ได้ยินเป็นของที่มีจริง เมื่อสติจะระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ได้ยิน ก็ต้องให้เป็น การรู้ตรงลักษณะของสภาพธรรมที่ได้ยินจริง ๆ ไม่ใช่การนึกคิดว่า ได้ยินหนอ

ถ้าขณะนั้นนึกคิดว่า ได้ยินหนอ จิตก็กำลังรู้ในคำว่า ได้ กำลังรู้ในคำว่า ยิน กำลังรู้ในคำว่า หนอ ซึ่งในขณะนั้นไม่ใช่เป็นการสังเกต สำเนียง รู้ในลักษณะของสภาพรู้เสียงที่กำลังปรากฏว่า สภาพรู้มีจริง ๆ แต่เพราะสติไม่เกิด จึงไม่เคยระลึกได้เลยว่า เป็นแต่เพียงสภาพรู้ชนิดหนึ่งซึ่งอาศัยปัจจัยเกิดขึ้นรู้เสียงแล้วก็ดับไป แต่ถ้าระลึกได้อย่างนี้ จะไม่มีคำว่า ได้ยินหนอ มาปิดบังการที่สติจะเกิดขึ้นระลึกถึงในลักษณะของอาการที่ได้ยิน ซึ่งเป็นสภาพรู้ที่กำลังรู้เสียงตามปกติ

แม้ในพระไตรปิฎก ในมหาสติปัฏฐานสูตรก็ดี หรือในอนัตตลักขณสูตรก็ดี ไม่มีปรากฏเลยว่าพระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า เวลาที่เห็นก็ให้นึกว่า เห็นหนอ แต่ทรงแสดงลักษณะของสภาพธรรม คือ การเห็นไม่เที่ยง และการที่จะประจักษ์ว่า การเห็นไม่เที่ยง ต้องตรงในลักษณะของการเห็นจริง ๆ ไม่ใช่เป็นการนึกว่า เห็นหนอ ไม่เที่ยง ไม่ใช่อย่างนั้น แต่ต้องเป็นปัญญาที่ประจักษ์ในการเห็น หรือในขณะที่ได้ยินเสียงก็เช่นเดียวกัน สามารถที่จะรู้ว่า ขณะที่กำลังรู้เสียงนั้นไม่ใช่ตัวตน ไม่ต้องนึกว่า ได้ยินหนอ

ถ้านึกว่า ได้ยินหนอ สติก็ไม่ได้ระลึกตรงลักษณะของโสทวิญญูณที่ดับไปแล้ว คือ การได้ยินนั้นดับไปแล้ว เป็นอาการรู้ เป็นสภาพรู้เสียงที่ดับไป แต่เมื่อนึกว่า ได้ยินหนอ ก็ไม่ใช่เป็นการระลึกถึงในอาการรู้เสียง ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่เกิดแล้วดับไปอย่างรวดเร็ว

จะเห็นได้ว่า แม้ในสติปัฏฐานสูตร หรือในสูตรอื่น ๆ ก็ตาม พระผู้มีพระภาคทรงแสดงลักษณะของสภาพธรรมตรงลักษณะของแต่ละสภาพธรรม เพื่อให้สติระลึกถึงตรงสภาพธรรมนั้นจริง ๆ จึงจะประจักษ์ว่า ลักษณะสภาพธรรมแต่ละลักษณะนั้นเกิดขึ้นและดับไป

ถ้ายังไม่ตรง ยังปนอยู่ ยังรวมอยู่ ยังไม่ใช้การแยกที่จะรู้ลักษณะของนามธรรม และรูปธรรมแต่ละลักษณะ แต่ละทวาร จะไม่สามารถจะประจักษ์ได้เลยว่า สภาพธรรมใดเกิดขึ้นและดับไป

ผู้ฟัง คำว่า หนอ เคยได้ยินมามาก สงสัยว่าเป็นมาอย่างไร มีความหมายและความสำคัญเพียงไรในพุทธพจน์ ก็พบว่าท่านยกศัพท์อย่างนี้

อนิจจา วต สงฺขารฯ อปฺปาทวยธมฺมิโน ... เป็นคำที่พระพุทธเจ้าตรัส ซึ่งการเขียนนั้น บาทหนึ่งต้องมี ๘ คำ อนิจจา วต สงฺขารฯ ถ้าไม่ใส่คำว่า วต จะเหลือคำแค่ ๖ คำ ฉะนั้น วต ซึ่งแปลว่า หนอ จึงเป็นนิบาต คือ ใส่เพื่อให้คำครบ ๘ คำเท่านั้น ไม่มีความหมายทางบาลีไวยากรณ์เลย แต่ทำไมจึงมาถือกันว่าสำคัญเหลือเกิน

ส. ขอขอบพระคุณท่านผู้ฟัง ที่ให้ความเข้าใจในเรื่องภาษาบาลีและพยัญชนะต่าง ๆ

สำหรับเรื่องของหิริโอตตปปะ จะเห็นได้ว่า การฆ่าสัตว์เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เมื่อเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นธรรมที่ควรรังเกียจ ควรกลัว ไม่ควรที่จะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำเลย ขณะนั้นลักษณะของสภาพธรรม คือ หิริและโอตตปปะ การรังเกียจในการทำทุจริตกรรมจึงเกิดขึ้น นั่นก็ต้องเป็นสติขั้นหนึ่ง คือ สติขั้นศีลที่ทำให้รู้ว่า การที่จะเบียดเบียนสัตว์อื่นนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เป็นอกุศลธรรม

ถ้าท่านอบรมเจริญสติปัฏฐานเนื่อง ๆ บ่อย ๆ ท่านจะเกิดหิริโอตตปปะที่ละเอียดขึ้น ซึ่งจะทำให้ท่านรักษาศีลได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามลำดับขั้นของสติและปัญญาด้วย

และถ้าท่านเป็นผู้ที่เห็นคุณของสติ เห็นประโยชน์ของปัญญา เพราะว่าท่านได้อบรมเจริญปัญญาและสติ ก็จะทำให้เห็นว่า ขณะใดที่เห็นแต่สติไม่เกิดระลึกรู้ ขณะนั้นน่ารังเกียจ สักกายทิฏฐิ ความเห็นผิดและยึดถือสภาพธรรมทั้งหลายว่า เป็นตัวตน สัตว์ บุคคลต่าง ๆ จะเป็นเหตุให้เกิดทุจริตกรรม เพราะเหตุว่า เมื่อเห็นสภาพธรรมเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล ก็จะทำให้เกิดโลภะ โทสะ โมหะที่มีกำลัง จนถึงขั้นที่กระทำทุจริตกรรมได้ เพราะฉะนั้น ถ้าท่านอบรมเจริญสติปัฏฐานบ่อย ๆ ท่านจะเกิดหิริโอตตปปะที่ละเอียดขึ้น

การหลงลืมสติ น่ารังเกียจจริง ๆ และความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล ก็น่ารังเกียจ ถ้าเห็นโทษแม้เพียงเล็กน้อยในอกุศลธรรมทั้งหลาย จะเป็นปัจจัยที่จะให้สติระลึกถูกลักษณะของสภาพธรรมยิ่งขึ้น

ที่พระคุณเจ้าถามว่า ในขณะที่พระพุทธรูปแสดงธรรมจักร หรืออนัตตลักษณะสูตรอยู่ ให้ปัญจวัคคีย์ฟัง ถ้าท่านเหล่านี้กำหนดว่า ได้ยินหนอ ได้ยินหนอ ได้ยินหนอ อยากทราบว่าพระปัญจวัคคีย์เหล่านั้น จะได้บรรลุมรรคผลหรือไม่ เพราะเหตุใด

ที่ท่านปัญจวัคคีย์รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยบุคคลนั้น ไม่ใช่ว่า ไม่ประจักษ์ลักษณะของสภาพธรรมตรงลักษณะของสภาพธรรมแต่ละลักษณะ นี่เป็นขั้นต้นทีเดียว ต้องเป็นผู้ตรง ตรงแม้แต่การที่ปัญญาจะระลึกถูกลักษณะของสภาพธรรมแต่ละลักษณะ ต้องตรงจริง ๆ

กำลังเห็น ที่ปัญญาจะรู้ว่าเห็นไม่ใช่ตัวตน ก็เพราะสติระลึกได้ว่า เป็นแต่เพียงสภาพรู้ไม่ใช่สภาพคิดนึก สภาพที่กำลังเห็นไม่ใช่สภาพคิดนึก นี่คือนิยามที่รู้ตรงลักษณะของจักขุวิญญาณที่เห็น และเวลาที่เกิดการคิดนึกขึ้น ปัญญาก็จะต้องรู้ตรงลักษณะของสภาพที่กำลังคิดนึกว่า เป็นนามธรรมอีกชนิดหนึ่ง ไม่ใช่นามธรรมที่เห็น

นี่คือการตรงต่อลักษณะของสภาพธรรมจริง ๆ จึงสามารถที่จะรู้ชัดจนถึงประจักษ์การเกิดดับได้ แต่ถ้าไม่รู้ชัดอย่างนี้ ไม่ว่าใครก็ตาม ก็ไม่สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้เลย

ขอล่าวถึงหิริโอตตปปะและองค์ของมรรค ๘ ประกอบการพิจารณาให้เห็นว่าปัญญาจะต้องระลึกถูกลักษณะของสภาพธรรมอย่างไร จึงจะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

ถ้าท่านเห็นว่า การหลงลืมสติน่ารังเกียจ และเกิดหิริโอตตปปะเห็นว่า การยึดถือสภาพธรรมที่ปรากฏเป็นตัวตน สัตว์ บุคคลนั้นเป็นโทษ เป็นอกุศลธรรม เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นสิ่งที่ควรละ ก็เป็นปัจจัยให้สติเกิดระลึกถูกลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ แต่ต้องอาศัยการฟังด้วยดีอย่างแยบคายจริง ๆ เพื่อที่จะให้สติระลึก

ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง เพราะว่าสภาพธรรมแต่ละอย่างนั้นต่างกัน

แต่ถ้าท่านมีแต่หิริ ความละอาย ความรังเกียจบาป โดยไม่มีปัญญาที่จะรู้ว่า จะเจริญอบรมอย่างไรจึงจะละอกุศลธรรมที่น่ารังเกียจนั้นได้ ท่านก็ยังดับกิเลสไม่ได้ เพราะว่าหิริและโอตตปปะ แม้จะเป็นโสภณเจตสิกที่เกิดกับกุศลจิต เกิดร่วมกับสติที่ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่เป็นสติปัฏฐานก็จริง แต่หิริและโอตตปปะ ไม่ใช่มรรคมองค์ ๘ เพราะฉะนั้น แม้ว่าจะมีหิริโอตตปปะสักเท่าไร แต่ปัญญาไม่มี ก็ดับกิเลสไม่ได้

ขณะที่สติเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมเป็นสติปัฏฐาน มีปัญญาเจตสิกเป็นมรรคมองค์ ๘ วิตกเจตสิกเป็นสัมมาสังกัปปो เป็นมรรคมองค์ ๘ สติเจตสิกเป็นมรรคมองค์ ๘ เอกัคคตาเจตสิกเป็นมรรคมองค์ ๘ คือ สัมมาสมาธิ

และการที่จะให้ปัญญารู้ตรงลักษณะของสภาพธรรมจริง ๆ นั้น ต้องอาศัยมรรคเกื้อกูลกันตามควรแก่ขณะนั้น ๆ ว่า มรรคจะเกิดประกอบในจิตนั้นได้กี่องค์ เช่น สัมมาสังกัปปो หรือวิตกเจตสิก เป็นสภาพธรรมที่จรดในอารมณ์ ตรงลักษณะของสภาพธรรมลักษณะหนึ่ง ๆ

๕๐๒

ส. (ต่อ) ขณะที่กำลังเห็น มีสติ คือ ไม่หลงลืม เมื่อสักครูเห็นแล้วหลงลืมไปนานทีเดียว โดยสติไม่ได้เกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ แต่เมื่อสติเกิดระลึกในขณะที่กำลังเห็น วิตกเจตสิกซึ่งเป็นสัมมาสังกัปปานั้น ต้องจรดที่ลักษณะของสภาพรู้ซึ่งเป็นนามธรรม ไม่ใช่ขึ้นขึ้นมาว่า เห็นหนอ

ถ้านึกว่า เห็นหนอ ในขณะนั้น วิตกเจตสิกซึ่งเป็นสัมมาสังกัปปไป ไม่ได้จรดที่ลักษณะของนามธรรมที่กำลังเห็นซึ่งเป็นสภาพรู้ทางตา เมื่อเป็นอย่างนี้ สภาพธรรมก็ปะปนรวมกันเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล เพราะว่ามีสติไม่ระลึกถึงตรงลักษณะของสภาพธรรมแต่ละอย่างจริง ๆ ให้ตรง จึงจะรู้ว่า เป็นแต่เพียงสภาพธรรมแต่ละลักษณะ คตินึกก็อย่างหนึ่ง ไม่ใช่เห็น ไม่ใช่ได้ยิน ไม่ใช่ได้กลิ่น ไม่ใช่ลิ้มรส ไม่ใช่รู้ไผ่ฏฐัพพะ สำหรับมรรคองค์อื่น ๆ จะยังไม่ขอกล่าวถึงในที่นี้

ข้อ ๓ ท่านถามว่า กาเมสุมิจฉาจารย์เป็นอย่างไร พระโสดาบันที่เป็นเพศฆราวาสยังมัวสุขอยู่ตามช่องโสมภณีไหม เพราะเหตุไร โปรดอธิบายให้เข้าใจ

ความวิจิตรของจิตของแต่ละบุคคลนี้ละเอียดมาก แม้พระผู้มีพระภาคจะได้ทรงแสดงประเภทของจิตไว้ว่า ต่างกันโดยประเภทเป็น ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดวง เจตสิกต่างกันเป็นประเภท ๕๒ ดวง แต่ลักษณะความวิจิตรของนามธรรมเหล่านั้น ละเอียดมากจนกระทั่งแต่ละบุคคลซึ่งสะสมเหตุปัจจัยต่าง ๆ กันมานั้น ถ้าสติเกิดขึ้น ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏกับท่านตรงตามความเป็นจริง จะเห็นว่า เป็นสภาพธรรมที่ลึกล้ำ ละเอียดมาก เฉพาะตัว ยากที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะไปก้าวกาย หรือรู้ไปถึงสภาพการสะสมของบุคคลอื่นโดยละเอียดได้

เรื่องของการกาเมสุมิจฉาจารย์เป็นปัญหาที่กว้างมาก ทั้งในเรื่องของสังคม เศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่

และธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ก็กว้างจริง ๆ ถ้าจะกล่าวถึงการประพาสในกาเมสุมิจฉาจาร พระผู้มีพระภาคไม่ทรงจำกัดเฉพาะการมั่วสุมในสถานที่ที่ใช้คำว่าช่องโสเภณีเท่านั้น ถ้าเป็นการประพาสในกาม ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะสถานที่หนึ่งสถานที่ใด แต่เป็นสภาพของอกุศลจิตที่เกิดขึ้น เป็นเหตุให้ประพาสการล่วงศีลอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ไม่ทรงจำกัดสถานที่

ถ้าท่านผู้ฟังใครที่จะทราบว่า จะเป็นการผิดศีลข้อนี้หรือไม่ ก็ควรที่จะศึกษาองค์ของศีลข้อนี้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ และใช้ได้กับทุกกาล ทุกสถานที่ โดยที่ท่านจะเห็นได้ว่า พระผู้มีพระภาคไม่ได้ทรงแสดงแต่เฉพาะเรื่องของศีลเท่านั้น ยังได้ทรงแสดงเรื่องของธรรมไว้ด้วย เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะดับกิเลสเป็นสมุจเฉท ก็จะต้องศึกษาธรรมโดยละเอียดยิ่งขึ้น และเว้นทุจริตกรรมยิ่งขึ้นด้วย คือ จะไม่เว้นเฉพาะศีล ๕ เท่านั้น แต่ยังอบรมธรรมฝ่ายกุศล เพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองยิ่งขึ้น จนดับกิเลสได้หมดสิ้นเป็นสมุจเฉท

เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีความมั่นคงในการที่จะละคลายดับกิเลสเป็นสมุจเฉท ย่อมเป็นผู้ที่มีปกติศึกษาธรรมที่จะขัดเกลากิเลสของตนเอง ยิ่งกว่าการที่จะเพียงรักษาศีล ๕ ข้อ แต่ต้องมีธรรมประการอื่นประกอบด้วย

ข้อ ๔ ถามว่า คำว่า สักกายทิฏฐิ คือ เห็นผิดในขั้น ๕ นั้น ทราบแล้ว แต่อยากทราบว่า ถ้าใครมาด่า มาว่าตัวเรา หรือพวกพ้องโคตรเหง้าของเรา เป็นต้น เราก็ไม่โกรธใช่ไหม จึงเรียกว่า ละสักกายทิฏฐิได้

ขอทวนคำถามที่ท่านเจ้าของจดหมายกล่าวว่า สักกายทิฏฐิ คือ เห็นผิดในขั้น ๕ นั้น ทราบแล้ว

เพราะฉะนั้น ถ้าทราบแล้ว ต้องเข้าใจว่า สักกายทิฏฐิที่เป็นไปในขั้น ๕ นั้น คืออย่างไร แค่นั้น สักกายทิฏฐิในขั้น ๕ คือ ยึดถือรูปขั้น เวทนาขั้น สัญญาขั้น สังขารขั้น วิญญาณขั้นว่า เป็นตัวตน และญาติพวกพ้องเหล่านั้น เป็นรูปขั้น เวทนาขั้น สัญญาขั้น สังขารขั้น หรือวิญญาณขั้น

ผู้ที่ละสังกกายทิฏฐิได้ หมดความสงสัยในสภาพธรรมที่ปรากฏ แม้ว่าความโกรธจะเกิดขึ้น เพราะเหตุว่ายังไม่ใช้พระอนาคามีบุคคล แต่ผู้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงจนละสังกกายทิฏฐิได้ ก็ไม่ยึดถือว่าความโกรธนั้นว่า เป็นตัวตน สัตว์ บุคคล อย่างนี้จึงจะชื่อว่า ละสังกกายทิฏฐิ

เพราะฉะนั้น ที่ว่าทราบแล้ว จะต้องทราบจริง ๆ โดยละเอียด และโดยตลอด ด้วย เมื่อทราบจริง ๆ โดยละเอียด โดยตลอด ก็จะมีหมดความสงสัยในเรื่องนี้ได้

ผู้ฟัง สังกกายทิฏฐิ แยกเป็น ๓ ศัพท์ คือ ส กาย ทิฏฐิ แปลว่า เห็นว่ากายของเรา คือ ยังเป็นตัวแทนตน

ส. ข้อ ๕ ถามว่า สิลัพพตปรามาส มีอธิบายอย่างไร คนที่ยังละเรื่องเวทมนต์ของขลังไม่ได้ เรียกว่า ยังละสิลัพพตปรามาสไม่ได้ใช่ไหม

ท่านผู้ฟังคงจะมีความรู้มากกว่าดิฉันในเรื่องเวทมนต์ของขลังต่าง ๆ เพราะว่าผู้ที่ศึกษาธรรมเพื่อขัดเกลากิเลส ย่อมจะไม่สนใจเรื่องของเวทมนต์ของขลังใด ๆ ทั้งสิ้น ดิฉันมีความรู้น้อยจริง ๆ คำจำกัดความ คำนิยาม หรือความหมายของคำว่า เวทมนต์ของขลัง ในที่นี้หมายความว่าอะไร คงจะไม่ได้หมายความว่า การสวดพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ตามธรรมดาใช่ไหม

ผู้ฟัง ผมบวชมาหลายปี เรียนมามากเรื่องเวทมนต์คาถา แต่ที่จริงเป็นศัพท์บาลีเท่านั้น อย่างที่อาจารย์เคยกล่าว พระพุทธเจ้าอธิษฐานตอนที่ตรัสรู้ ถ้าข้าพเจ้าไม่ตรัสรู้พระโพธิญาณ เลือดเนื้อจะหมดไป ... นี่เป็นคาถา เป็นศัพท์บาลีว่า อวสุสุสตุ เม สรีเร มัสโสหิตํ ตอนเป็นเด็ก เคยมีพระสอนว่า คาถาบทนี้เป็นคาถาคัดเลือด ถ้าถูกมีดฟัน ท้องแล้วเลือดหยุด ก็เอามาเป็นคาถาโดยไม่รู้ความหมาย

คาถาต่าง ๆ ถ้าเป็นคนรู้ภาษาบาลี เมื่อแปลแล้วจะเห็นว่า ไม่ใช่เช่นที่เข้าใจกัน

เวทมนต์คาถาเป็นของพวกพราหมณ์ พระพุทธเจ้าไม่ได้เรียกเวทมนต์ ท่านเรียก พุทฺธมนต์ มนต์หมายถึงสิ่งที่รำพึง อย่างพุทฺธมนต์ อย่างที่เมืองเวสาลีเกิดมีโรคระบาด เสด็จไปเอน้ำมนต์รด เรียกว่า เจริญพุทฺธมนต์

ส. เรื่องของพระพุทธรูป คงจะคนละเรื่องกับเวทมนต์ของขลัง เวทมนต์ของขลังกับพุทธรูป เป็นเรื่องละเอียดที่จะต้องแยกจากกันให้ชัดเจน มิฉะนั้นแล้ว ท่านก็จะปนธรรมฝ่ายอกุศลกับฝ่ายกุศล เพราะคำว่ามนต์ ก็ใช้คำเดียวกัน ความหมายหนึ่งเป็นเวทมนต์ของขลัง ส่วนอีกความหมายหนึ่งเป็นพุทธรูป ก็มนต์เหมือนกัน แต่ว่าการใช้ต่างกัน เกิดจากสภาพของจิตที่ต่างกัน อย่ารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มิฉะนั้นแล้วก็จะทำให้เกิดความเข้าใจที่สับสน

สำหรับเรื่องของการละกิเลสโดยการเป็นผู้อบรมเจริญสติปัฏฐานตามปกติธรรมดาเนี่ย ส่วนมากท่านผู้ฟังคงไม่คุ้นเคยกับการท่องคาถายาว ๆ มาก ๆ อย่างคาถาแข่งคน คาถาอะไรต่าง ๆ ซึ่งน้อยคนที่จะรู้คาถาเหล่านั้นและท่องได้โดยตลอด สำหรับผู้ที่อบรมเจริญสติปัฏฐาน อย่างว่าแต่เฉพาะคาถาสั้น ๆ หรือปานกลาง หรือยาว แม้แต่เพียงความคิดนึกที่เกิดขึ้น สติก็ระลึกทันที จึงรู้ว่าเป็นสภาพธรรมที่คิดเท่านั้น เพื่ออะไร เพื่อละ ไม่ยึดถือว่า เป็นเราที่คิด หรือว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลที่คิด นี่คือการอบรมปัญญาที่จะละกิเลส

เพราะฉะนั้น ในขณะที่ท่านกล่าวพระพุทธรูป ถึงแม้ว่าจะเป็นภาษาบาลี อิติปิโส ภควา ขณะนั้นไม่ใช่เวทมนต์ของขลัง เป็นแต่เพียงการระลึกถึงพระพุทธรูป ตามที่ได้อบรมมา และเวลาที่จะระลึกถึงพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณครั้งใด ก็ระลึกเป็นภาษาบาลีตามที่จำได้ ซึ่งขณะนั้นสติก็เกิดขึ้นระลึกได้ว่า แต่ละคำเป็นแต่เพียงสภาพนามธรรมที่คิด ไม่ใช่ตัวตนที่กำลังสวด ที่กำลังระลึกถึงพระพุทธรูปในขณะนั้น จะกล่าวว่าเป็นคาถาหรือเปล่า ก็คงจะไม่ใช่

ตามความหมายเดิมของคาถา ก็คือ คำในภาษาบาลี แต่เมื่อนึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ก็กลายเป็นเรื่องของเวทมนต์ของขลัง เพราะฉะนั้น ควรที่จะได้ศึกษาพิจารณาใคร่ครวญว่า คาถาต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นกุศลหรืออกุศลประการใด ต้องแยกกันเสียก่อน

ถ้าเป็นผู้ที่ทราบ ว่า จิตใจขณะใดไม่เป็นกุศล ขณะนั้นก็อกุศล เพราะฉะนั้น ผู้ที่ทราบอย่างนี้ ก็อบรมเจริญกุศลทุกประการในเรื่องของท่านด้วย เรื่องของศีลด้วย

เรื่องความสงบของจิตด้วย และขณะที่ระลึกถึงพระพุทธรูป ควรจะเป็นขณะที่จิตสงบจากอกุศล ด้วยการระลึกถึงพระคุณของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่เพียงรีบท่องให้จบ ซึ่งก็ยังมีสติที่จะระลึกถึง แม้ว่าจะเป็นไปด้วยความรีบร้อนประการใดก็ตาม ก็ยังเป็นช่วงขณะที่ระลึกเป็นไปในกุศล

แต่ที่จะให้จิตใจสงบได้จริง ๆ ก็โดยการที่ไม่เพียงแต่ท่อง แต่ว่าระลึกถึงพระคุณนานาประการตามที่เข้าใจด้วย อย่างเช่น พุทโธ คือ ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ท่านผู้ฟังก็น้อมระลึกถึงพระปัญญาคุณที่ได้สะสมอบรมมาจนกระทั่งสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ เพราะว่า ท่านจะไม่ระลึกถึงบุคคลอื่นด้วยคำว่า พุทโธ เป็นแน่นอน

เพราะฉะนั้น ขณะใดก็ตามที่ท่านกล่าวคาถาภาษาบาลี เป็นคำที่ระลึกถึงพระพุทธรูป ก็หมายความว่า ท่านระลึกถึงพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความเคารพในพระคุณของพระองค์ ถ้าเป็นอย่างนี้จิตจะสงบ เป็นการเจริญความสงบของจิต เป็นสมถภาวนา แต่ไม่มีจุดมุ่งหมายจะให้เป็นคาถาของคลังเวทมนต์ และก็ต้องทราบด้วยว่า นี่เป็นกุศลจิต

แต่ถ้าท่านท่องคาถาแข่งคน นั่นก็เป็นเรื่องของอกุศลจิต ไม่ใช่กุศลจิต ซึ่งท่านจะเห็นได้ว่า ความวิจิตรของจิตรวมทั้งวัตถุต่าง ๆ ก็ย่อมจะมีเหตุปัจจัยที่ทำให้สภาพของวัตถุนั้นต่างกัน เพราะสภาพของจิตนั้นต่างกัน

ถ. ขณะที่ห้อยพระ หยิกตัวเองยังเจ็บ ผมไม่เชื่อจริง ๆ

ส. ขณะที่กำลังระลึกถึงพระพุทธรูป เป็นกุศลใช่ไหม และถ้าขณะนั้นระลึกถึงพระพุทธรูปจนเกิดศรัทธา เกิดปีติ จิตสงบขึ้น จะเป็นจิตที่มีกำลังมากกว่าขณะที่ระลึกถึงเพียงเล็กน้อยไหม เพราะฉะนั้น บางครั้งท่านผู้ฟังจะเห็นความอัศจรรย์ของบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้น แต่ท่านเองไม่ทราบสาเหตุว่า ความอัศจรรย์นั้น ๆ เกิดขึ้นได้เพราะเหตุใด แต่ความจริงทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะต้องมีเหตุที่ควรแก่สิ่งนั้น ๆ สิ่งนั้น ๆ จึงได้เกิดปรากฏเป็นอย่งนั้นได้ และบางที่ท่านจะเห็นกำลังของกุศลจิตว่าสามารถที่จะให้ผลต่าง ๆ กันได้

ขอเล่าเรื่องจริงที่ได้รับฟังมาจากบุคคลอื่น แต่ไม่ได้ฟังโดยตรงจากบุคคลนั้น ในคราวที่มีเรือล่ม ตอนที่ฉันศึกษาไปเที่ยวถ้ำละว้า ปรากฏว่ามีนักศึกษาที่ติดอยู่ได้ แพ ไม่สามารถจะออกมาได้ ก็ระลึกถึงพระคุณของมารดา ด้วยประการใดก็ไม่ทราบ ก็ทำให้ออกมาจากแพที่กำลังทับอยู่ได้ ซึ่งก็คงจะมีเหตุการณ์อีกหลายอย่างที่เป็นผล ของกุศลจิตที่มีกำลัง

เพราะฉะนั้น ก่อนที่จะแน่ใจว่า ควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อมากน้อยแค่ไหนอย่างไร ก็ควรที่จะศึกษาในเหตุในผล และถึงแม้ว่าจะเข้าใจว่า สภาพของกุศลเป็นสิ่งที่กำลัง สามารถที่จะทำให้พ้นภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ แต่ก็ไม่ควรที่จะติดในวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใด ยึดถือว่าเป็นของขลัง และสำหรับเรื่องมงาย ไม่ควรเชื่อแน่นอน

ควรที่จะมั่นคงในเรื่องกรรมของตนเอง และควรที่จะเข้าใจว่า วัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใด จะมีความขลังประการใดเพราะเหตุใดหรือไม่ หรือว่าไม่สามารถจะเป็นไปได้ประการใด ก็ตาม ก็ไม่ควรที่จะติด แต่ควรที่จะละ และระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลัง ปรากฏตามความเป็นจริง

๕๐๓

ถ้าท่านศึกษาประวัติของพระสาวกทั้งหลายในอดีต จะเห็นได้ว่า ท่านเหล่านั้นเป็นผู้ที่รู้ในเหตุและผล คือ ในเรื่องของกรรมและวิบาก อย่างท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านเป็นเอตทัคคะในการบรรลุอิทธิปาฏิหาริย์ แต่ท่านก็ปรีณิพพานเนื่องมาจากการถูกโจรทุบ ซึ่งเป็นผลมาจากอดีตกรรมของท่าน แม้ท่านสามารถที่จะกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ยิ่งกว่าบุคคลสมัยนี้ แต่ท่านก็พิจารณาถึงกรรมอันเป็นเหตุให้ท่านต้องปรีณิพพานในลักษณะนั้น

ถ้าสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดจะขลังขึ้น ขอให้ทราบเหตุผลว่า เป็นเพราะกุศลจิตที่มั่นคง เป็นสมาธิด้วยประการต่าง ๆ แต่ก็ย่อมจะไม่พ้นจากกรรมของบุคคลนั้นเองเป็นประการสำคัญที่สุด และไม่ควรที่จะติด ควรที่จะละด้วยการรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง มิฉะนั้นแล้วก็ย่อมจะติด คิดว่าสิ่งอื่นสามารถที่จะช่วยท่านได้ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว กุศลกรรมของท่านเองเท่านั้นที่สามารถช่วยได้ แต่ถ้าเป็นอกุศลกรรมก็ช่วยไม่ได้ ดังเช่นท่านพระมหาโมคคัลลานะเป็นตัวอย่าง

ผู้ฟัง 1 ของแบบนี้ต้องมีประสบการณ์ เป็นเรื่องของสมาธิที่มั่นคง จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ก็พิจารณาดู ต้องมีเหตุผลอย่างที่อาจารย์บอก

ผู้ฟัง 2 การใช้คาถา ถ้าใช้ไปในทางฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นบาป ถ้าใช้ไปในทางป้องกันตัวก็ย่อมดี พระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้วว่า กรรมเป็นเครื่องจำแนกสัตว์ ผมเชื่อว่า คนเราถ้าทำดีจริง ๆ ไปไหนไม่ต้องกลัว รักษาศีล ๕ ให้ได้เท่านั้น

ส. ปัญหาของพระคุณเจ้า ทำให้การบรรยายนี้ต้องเป็นไปในอีกเรื่องหนึ่ง ไม่ใช่เรื่องของ การเจริญสติปัฏฐาน แต่ก็ไม่พ้นจากการเจริญสติปัฏฐาน เพราะทุกอย่างที่เป็นชีวิตประจำวันจริง ๆ ของแต่ละท่านที่สะสมมาวิจิตรต่าง ๆ กัน

เป็นเรื่องที่ท่านจะได้พิจารณาตัวของท่านตามความเป็นจริงว่า ท่านยังมิรู้ในลักษณะของสภาพธรรมในขณะไหน อย่างไร ถ้าเป็นความไม่รู้เกิดขึ้น ก็เป็นเพียง

ความเชื่อโดยที่ปราศจากเหตุผล ขณะนั้นเป็นการยึดมั่น การติดในสิ่งที่จะไม่ทำให้ท่านได้เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริง

สำหรับเรื่องของคาถา รู้ลึกกว่าเป็นกุศลจิตที่ระลึกถึง คาถาที่คิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของพระศาสนา ทำให้ขณะนั้นคิดว่าสามารถจะช่วยให้พ้นจากภัยได้ แต่การระลึกถึงสิ่งใดก็ไม่ประเสริฐเท่ากับการระลึกถึงสิ่งที่ทำให้กุศลจิตเกิด ถ้าขณะนั้นท่านผู้ฟังไปนึกถึงเรื่องอื่นก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

ในขณะที่มีเหตุการณ์คับขันเกิดขึ้น และสามารถระลึกถึงสิ่งที่จะทำให้จิตเป็นกุศลเกิดขึ้นได้ ก็จะกั้นอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งก็ต้องแล้วแต่กรรมของท่านด้วย

หลายท่านถ้าอยู่ในที่คับขัน ท่านจะถูกประทุษร้าย หรือว่าถูกโจรผู้ร้ายเบียดเบียนใด ๆ ก็ตาม บางท่านพูดสัจจะ จริง ๆ ตรง ๆ ก็ผ่านพ้นภัยไปได้ หรือว่าบางท่านก็ท่องพระพุทธานุสสติ อิติปิโส ภควา อรหัง สมมา คนฟังได้ยินเท่านั้น ก็ละอายใจในการที่จะกระทำกุศลกรรมกับบุคคลที่มั่นคงในกุศล ก็แล้วแต่เหตุปัจจัยประกอบกันหลายประการที่จะทำให้ชีวิตของท่านในขณะนั้นเป็นไปอย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่ก็ต้องไม่พ้นจากกรรมที่ท่านได้กระทำแล้ว แต่ไม่ควรประมาทปัจจัยอื่น เช่น กุศลจิตที่ควรจะเกิดขึ้นในขณะนั้นด้วย

สำหรับคำถามข้อ ๕ ที่ถามว่า สีลพตปราคาส มีอธิบายอย่างไร คนที่ยังละเรื่องเวทมนต์ของขลังไม่ได้ เรียกว่า ยังละสีลพตปราคาสไม่ได้ใช่ไหม

เรื่องของสีลพตปราคาสนั้น เป็นการเชื่อและการปฏิบัติผิด ๆ ด้วยความเห็นผิดที่ไม่รู้เหตุและผลของสภาพธรรมตามความเป็นจริง โดยปรมาตมธรรมสีลพตปราคาส ได้แก่ ทิฏฐิเจตสิก เป็นความเห็นผิด ซึ่งเมื่อความเห็นผิดเกิดขึ้นแล้ว ย่อมทำให้มีความเชื่อในสิ่งที่ผิด ๆ และมีการปฏิบัติในสิ่งที่ผิด ๆ ด้วย

ส่วนเรื่องของเวทมนต์ของขลัง เป็นเรื่องของความเชื่อในวัตถุที่คิดว่าสามารถทำให้เกิดผลตามที่ต้องการได้ แต่ว่าตามความเป็นจริงแล้ว สภาพธรรมที่เป็นผลย่อมเกิดมาจากเหตุ ด้วยเหตุนี้ จึงควรเชื่อในเรื่องกรรมของตนเอง

ผู้ฟัง เรื่องของคาถานี้ บางทีอาจารย์ก็รื้อยกมาจากบาลี อย่างคาถาธรรมมงคล คู่บ่าวสาวจะแต่งงาน ธรรมมงคลอันนี้ พุทฺธมฺมํ มนุสฺสํ โลเก แปลว่า พระพุทธเจ้าเป็นมงคลในโลก พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้าเป็นมงคลในโลก นำเอาพุทธพจน์มาเป็นมงคล

ส. คาถาที่กล่าวในงานมงคล เมื่อแปลแล้วก็เป็นการเตือนให้ระลึกถึงพระพุทฺธคุณ เป็นธรรมดาสำหรับการที่เป็นมงคล ก็ไม่ควรจะละเลยโอกาสที่จะเตือนสติให้บุคคลนั้น ระลึกถึงพระคุณของพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ในเมื่อเป็นสิ่งที่เป็นมงคล ก็ควรที่จะระลึกถึงบ่อย ๆ

ผู้ฟัง นี่เป็นเรื่องจริง เมื่อผมบวชเป็นพระ อายุสัก ๒๔ ปี กรมขุนวรพงศ์สร้างพุทฺธธาภิเษกที่วัดอนงค์ ไปนิมนต์หลวงพ่อดมฺขามเฒ่ามาอยู่ที่กุฏิสมเด็จพระเจ้าอาวาสเวลานั้นท่านอายุ ๗๐ ปี สมเด็จพระเจ้าทรงสั่งให้คอยอุปฐาก มีคนมาขอคาถาขายของคาถาเมตตา

ส. คาถาศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายนี้ ขึ้นอยู่กับกรรมที่ท่านผู้นั้นประพฤติปฏิบัติ ถึงแม้ว่าจะได้รับการปลุกเสกคาถาของขลังต่าง ๆ ก็ตาม แต่ประพฤติชั่ว ประพฤติทุจริต จะได้ผลเป็นกุศลวิบากย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย

เพราะฉะนั้น เมื่อเข้าใจเรื่องของเหตุและผลตามความเป็นจริง ก็ย่อมจะเห็นว่ากุศลวิบากทั้งหลายนั้นเป็นผลของกุศลกรรม และมีผู้ที่ได้รับกุศลวิบากมากมายโดยที่ไม่ได้รับการปลุกเสกเวทมนต์คาถาจากใครเลยทุกยุคทุกสมัย แม้ในสมัยนี้ ก็ยังเห็นบรรดาผู้ที่ได้รับผลของกุศลที่ท่านได้กระทำไว้ ทั้งกุศลวิบากทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ซึ่งท่านเหล่านั้นก็ไม่ได้มีการปลุกเสกของขลังอะไรจากใครเลย ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับการปลุกเสกมา หรือได้คาถาเวทมนต์ต่าง ๆ มา แต่ไม่ได้ประพฤติกุศลกรรม ก็ย่อมไม่มีหวังเลยว่าจะได้รับผลของกุศลกรรม เพราะไม่ได้กระทำเหตุไว้ แม้จะได้เวทมนต์คาถาต่าง ๆ แต่เมื่อการกระทำเป็นทุจริต เป็นอกุศลกรรม ก็ย่อมได้รับอกุศลวิบาก

คำถามข้อ ๖ ท่านถามว่า พระที่ยังลงเลข ลงยันต์ ตะกรุด พิศมร แจกพระ แจกเหรียญ หรือขายพระ ขายเหรียญให้กับชาวบ้าน จะเป็นการทำให้คนโง่หลงมกมาย หรือว่าหลอกลวงชาวบ้านหรือไม่ เพราะเหตุไร

ความจริงแล้ว ดิฉันเองไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจจริง ๆ ว่า ลงเลขคืออะไร ลงยันต์ ตะกรุด พิศมร ไม่ทราบว่าเป็นอะไร แต่ว่าพระเครื่อง หรือว่าเหรียญต่าง ๆ เคยเห็นและทราบว่าโดยมากก็เป็นรูปของพระภิกษุผู้สร้าง บางครั้งก็เป็นพระพุทธรูป

ผู้ฟัง เมื่อครั้งผมบวชเป็นพระ ผมเป็นพระอุปัชฌาย์หลวงพ่อวัดมะขามเฒ่า ใครต่อใครมาขอตะกรุด พิศมร ท่านก็ให้ผมลงคาถาโดยท่านเป็นผู้บอก แผ่นที่มาขอลงเป็นแผ่นสีเหลืองผืนผ้าเล็ก ๆ เขาเรียกว่า ตะกรุด เป็นทองบ้าง เป็นนาคบ้าง เป็นเงินบ้าง ท่านก็ให้เราลง และก็ม้วน ท่านบอกว่า ความขลังอยู่ที่ท่านเสก

ส. เป็นเรื่องของความเชื่อ ที่คิดว่าสิ่งนั้น ๆ จะคุ้มครองป้องกัน หรือว่าจะทำให้เกิดผลได้ ก็เป็นชีวิตประจำวันของหลายท่านทีเดียวซึ่งจะประสบพบเห็น หรือว่าได้ยินได้ฟังอยู่เสมอ แม้ในหมู่ชาวพุทธหรือในประเทศของชาวพุทธ ที่จะมีความเชื่อถือในเรื่องเครื่องรางของขลังต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น วิธีที่ดีที่สุด ไม่ใช่สอนให้บุคคลเชื่อ หรือฟังสิ่งอื่นที่เป็นวัตถุที่เข้าใจว่าเป็นของขลัง แต่ให้สามารถที่จะเข้าใจสภาพธรรมที่เป็นเหตุเป็นผล เป็นกรรม และเป็นวิบากได้ถูกต้อง

ผู้ฟัง ในหนังสือพุทธเจดีย์สยามของสมเด็จพระยาตำรา ๔ ท่านเล่าเรื่องพระเครื่องว่า คนไทยไปไหว้พระที่อินเดีย ขากลับอยากจะมีอะไรติดมือมาบ้าง พวกอินเดียก็เอาดินมาปั้นเป็นรูปพระมาขาย นี่เป็นที่มาของพระเครื่อง กรมพระยาตำรา ๔ ท่านเขียนไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔

อีกเรื่องหนึ่ง อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ท่านบอกว่า เมื่อพระพุทธเจ้านิพพานแล้ว มีลัทธิต่าง ๆ แยกเป็นเถรวาท มหายาน ประเทศไทยเป็นเถรวาท มหายานมีในหลายประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น และมหายานยังแยกออกไปอีก เช่น มนตรยาน ซึ่งพวกลัทธิมนตรยานทำตะกรุด พิศมร ไม่ใช่ลัทธิเถรวาท

ส. การลงเลข ลงยันต์ ตะกรุด พิสมร แจกพระ แจกเหรียญ ข่ายพระ ข่ายเหรียญ ย่อมขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้กระทำว่า มีเจตนาอย่างไร ถ้าท่านเป็นผู้ที่ใคร่จะให้บุคคลอื่นน้อมระลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัย เพื่อที่จะยับยั้งอกุศลกรรม เพราะว่าโดยมากหลายท่านในสมัยนี้ต้องการสิ่งที่ย่าง ๆ ลัด ๆ ได้ผลรวดเร็ว ซึ่งถ้าจะให้ศึกษาธรรม ปฏิบัติตามธรรม ค่อย ๆ อบรมเจริญปัญญา ชัดเกลากิเลส ท่านรู้สึกว่าเป็นเรื่องช้า เป็นเรื่องที่ดูเหมือนว่าจะไม่เกิดผลอะไร เพราะฉะนั้น ท่านก็อยากได้วิธีลัด ที่จะเตือนให้ท่านระลึกถึงพระรัตนตรัย และละเว้นทุจริต ซึ่งบางท่านก็อาจจะมีสิ่งที่เตือนให้ท่านระลึกถึงพระรัตนตรัย เช่น พระพุทธรูป ก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลว่า ท่านมีศรัทธาทางใดที่จะทำให้ท่านละเว้นทุจริตได้ ท่านก็พากเพียรหาทางนั้น แต่ต้องแล้วแต่เจตนา

บางท่านกราบไหว้นมัสการพระพุทธรูป แต่เพื่ออะไร นี่ก็เป็นปัญหาต่อไปอีก กราบไหว้เคารพบูชา ระลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัย หรือว่ากราบไหว้บูชา เพื่อปรารถนาจะได้รับสิ่งตอบแทนที่ท่านหวัง โดยการอธิษฐานขอสิ่งนั้นบ้าง ขอสิ่งนี้บ้าง ซึ่งเป็นเรื่องความละเอียดของจิตใจ และผลที่จะเกิดขึ้นก็เป็นความละเอียดขึ้น ที่ว่าแล้วแต่กุศลกรรมที่ได้กระทำ มีโอกาสที่จะให้ผลเมื่อไรก็ให้ผลเมื่อนั้น แต่บางท่านไม่ทราบ คิดว่าผลที่ได้รับนั้นมาจากการขอ ไม่ทราบว่ามาจากกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้ว

สำหรับในเรื่องของเครื่องรางของขลังต่าง ๆ หรือว่าอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะทำให้ท่านเห็นและเข้าใจว่า มีผลสำหรับท่าน แต่ว่าผลสุดท้ายสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นไม่สามารถที่จะช่วยให้ท่านพ้นจากสังสารวัฏได้ ไม่สามารถที่จะทำให้ท่านพ้นจากการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายจริง ๆ ได้ เพราะแม้ว่าท่านจะมีวัตถุสิ่งที่ท่านเชื่อถือสักเพียงไรก็ตาม ท่านก็ยังมีการเจ็บ มีการแก่ และมีการตายไป ซึ่งเป็นของที่แน่นอนที่สุดสำหรับทุกท่าน ไม่ว่าท่านจะได้ยินได้ฟังมาว่า บุคคลนั้น บุคคลนี้เป็นผู้ที่มีคุณวิเศษในทางอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ แต่บุคคลเหล่านั้น จะพ้นไปจากการแก่ เจ็บ ตายไม่ได้

๕๐๔

ขอกล่าวถึงข้อความใน **อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต สังคารวสูตร** ขอให้พิจารณาข้อความในพระสูตรนี้ ตั้งแต่เบื้องต้นจนตลอด เพราะถ้าเป็นข้อความที่ไม่มีประโยชน์ ย่อมไม่มีการทรงจำและจารึกไว้ แต่ว่าที่พระภิกษุเถระในครั้งอดีตได้มีความอุตสาหะที่จะทรงจำและจารึกไว้ ก็ย่อมเป็นประโยชน์ สำหรับการพิจารณาใคร่ครวญของพุทธบริษัทในกาลต่อมาด้วย

สังคารวสูตร มีว่า

ครั้งนั้นแล สังคารวพราหมณ์ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ พวกข้าพระองค์ชื่อว่าพราหมณ์ ย่อมบูชาัยญ์เองบ้าง ให้คนอื่นบูชาบ้าง ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ในบรรดาบุคคลเหล่านั้น ผู้ที่บูชาัยญ์เอง และผู้ที่ใช้ให้คนอื่นบูชาทุกคน ชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติเป็นเหตุให้เกิดบุญ อันมีัยญ์เป็นเหตุ ซึ่งมีกำเนิดแต่สรีระเป็นอันมาก อนึ่ง ผู้ใดออกจากสกุลใด บวชเป็นบรรพชิตฝึกตนแต่คนเดียว ทำตนให้สงบแต่คนเดียว ทำตนให้ดับไปแต่คนเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้นั้นชื่อว่ามิปฏิบัติเป็นเหตุให้เกิดบุญ อันมีบรรพชาเป็นเหตุ ซึ่งมีกำเนิดแต่สรีระอันเดียว

จะเห็นได้ว่า ความเห็นผิดมีมากมายหลายประการ ซึ่งจะเป็นเหตุให้มีการปฏิบัติผิด เป็นสัณฺฑิตพทปรามาสอยู่เรื่อยไป จนกว่าจะมีความเห็นถูก มีความเข้าใจถูกต้องเกิดขึ้น แต่ก็เป็นบุญของสังคารวพราหมณ์ที่ได้เกิดในกาลสมมติ ได้มีโอกาสได้เฝ้าและกราบทูลถามข้อสงสัย

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ ถ้ากระนั้นเราจักขอลาท่านในข้อนี้ ท่านจงเฉลยปัญหานี้ตามที่ท่านเห็นควร

ดูกร พราหมณ์ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงเบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นได้ตรัสไว้อย่างนี้ว่า

เราดำเนินไปแล้วตามมรรคนี้ ตามปฏิบัติทานี้ ทำกรรมอันยอดเยี่ยมซึ่งเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้ว สอนประชาชนให้รู้ตาม มาเกิดถึงท่านทั้งหลายก็จงปฏิบัติตามอาการที่ท่านทั้งหลายปฏิบัติได้แล้ว ก็จักทำกรรมอันยอดเยี่ยมซึ่งเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันยิ่งของตนแล้ว เข้าถึงอยู่พระศาสดาพระองค์นี้ทรงแสดงธรรมไว้ดังนี้ ทั้งผู้อื่นต่างปฏิบัติเพื่อความเป็นอย่างนั้น ก็ผู้แสดงและผู้ปฏิบัติ นั้น มีมากกว่าร้อย มีมากกว่าพัน มีมากกว่าแสน

ดูกร พราหมณ์ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน เมื่อเป็นดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ บุญปฏิบัติซึ่งมีบรรพชาเป็นเหตุ นั้น ย่อมจะมีกำเนิดแต่สรีระเดียว หรือมีกำเนิดแต่สรีระเป็นอันมาก ฯ

นี่เป็นความข้องใจของผู้ที่เข้าใจว่า การบวชเป็นบรรพชิตนั้นไม่ทำประโยชน์ ก่อกุศลแก่ใครเลย เป็นการประพฤติปฏิบัติที่จะดับกิเลสของตนเองเท่านั้น แต่ว่าการประพฤติปฏิบัติอย่างอื่น เช่น การบูชาด้วยตนเอง และการชักชวนให้คนอื่นบูชายัญ ย่อมทำให้บุคคลอื่นได้บุญเพราะการบูชายัญนั้นเป็นอันมาก แต่เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงแสดงให้สังคารพพราหมณ์ได้เห็นประโยชน์ว่า เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้วก็ได้ทรงแสดงธรรม และหนทางข้อปฏิบัติที่จะดับกิเลสนั้นให้บุคคลอื่นได้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นจำนวนมากด้วย เพราะฉะนั้น บุญปฏิบัติซึ่งมีบรรพชาเป็นเหตุ นั้น ย่อมจะมีกำเนิดแต่สรีระเดียว หรือมีกำเนิดแต่สรีระเป็นอันมาก

สังคารพพราหมณ์กราบทูลว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นดังตรัสมาจะนี้ บุญปฏิบัติที่มีบรรพชาเป็นเหตุนี้ ย่อมมีกำเนิดแต่สรีระเป็นอันมาก ๆ

หมายข้อความต่อไปความว่า เมื่อมีผู้ประพฤติปฏิบัติตามมากเท่าไร ย่อมประสบบุญมากเท่านั้น

ข้อความต่อไป

เมื่อสังคารวพราหมณ์กราบทูลอย่างนี้แล้ว ท่านพระอานนท์ได้ถามสังคารวพราหมณ์ว่า

ดูกร พราหมณ์ บรรดาปฏิบัติ ๒ อย่างนี้ ท่านชอบใจปฏิบัติอย่างไหนซึ่งมีความต้องการน้อยกว่า มีความริเริ่มน้อยกว่า แต่ว่ามีผลและอานิสงส์มากมาย

เมื่อท่านพระอานนท์ถามอย่างนี้ สังคารวพราหมณ์ได้กล่าวว่า

ท่านพระโคตมฉันใด ท่านพระอานนท์ก็ฉันนั้น ท่านทั้ง ๒ นี้ เราควรบูชา เราควรสรรเสริญ

ได้ประโยชน์ใหม่ที่จะตอบอย่างนี้ หลายท่านเวลาที่สนทนาธรรมกันในเรื่องเหตุในเรื่องผล เรื่องข้อประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องที่จะทำให้ปัญญาแจ้งอริยสัจธรรม ท่านก็รีบกลบเกลื่อนทันทีว่า ชาบซึ่ง เป็นข้อปฏิบัติที่สูงมาก แต่จะไม่ซักถามให้กระจ่างชัดเจนว่า ข้อปฏิบัติอย่างไรที่จะขัดเกลากิเลสได้ละเอียดยิ่งขึ้น แต่ว่ารีบที่จะรับรองและกล่าวว่า เป็นการถูกต้อง ซึ่งไม่ได้แสดงถึงความสนใจจริง ๆ ที่จะเข้าใจในเหตุผลให้ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้ประพฤติปฏิบัติตาม

เพราะฉะนั้น สังคารวพราหมณ์ก็ได้กล่าวกับท่านพระอานนท์ว่า ท่านพระโคตมฉันใด ท่านพระอานนท์ก็ฉันนั้น ท่านทั้ง ๒ นี้ เราควรบูชา เราควรสรรเสริญ ก็สรุปไปว่า ท่านเป็นผู้ที่ประพฤติดีปฏิบัติดี ควรบูชา ควรสรรเสริญ

แม้ครั้งที่ ๒ ท่านพระอานนท์ได้ถามว่า

ดูกร พราหมณ์ เรามิได้ถามท่านอย่างนี้ว่า ท่านควรบูชาใคร หรือว่าท่านควรสรรเสริญใคร แต่เราถามท่านอย่างนี้ว่า ดูกร พราหมณ์ บรรดาปฏิบัติ ๒ อย่างนี้

ท่านชอบปฏิบัติอย่างไรซึ่งมีความต้องการน้อยกว่า มีความริเริ่มน้อยกว่า แต่ว่ามีผลและอานิสงส์มากมาย

ถึงครั้งที่ ๒ สังคารวพราหมณ์ก็ได้กล่าวว่า

ท่านพระโคตมฉันได ท่านพระอานนทกัณ्हนั้น ท่านทั้ง ๒ นี้ เราควรบูชา เราควรสรรเสริญ

แม้ครั้งที่ ๓ ท่านพระอานนทกัณ्हได้กล่าวว่า

ดูกร พราหมณ์ เรามิได้ถามท่านอย่างนี้ว่า ท่านควรบูชาใคร ท่านควรสรรเสริญใคร แต่เราถามท่านอย่างนี้ว่า ดูกร พราหมณ์ บรรดาปฏิบัติ ๒ อย่างนี้ ท่านชอบปฏิบัติอย่างไรซึ่งมีความต้องการน้อยกว่า มีความริเริ่มน้อยกว่า แต่ว่ามีผลและอานิสงส์มากมาย

ถึงครั้งที่ ๓ สังคารวพราหมณ์ก็ได้กล่าวว่า

ท่านพระโคตมฉันได ท่านพระอานนทกัณ्हนั้น ท่านทั้ง ๒ นี้ เราควรบูชา เราควรสรรเสริญ

ท่านพระอานนทอยากให้สังคารวพราหมณ์พิจารณาจิตใจของสังคารวพราหมณ์จริง ๆ ว่า มีความต้องการที่จะรู้ในเหตุในผลว่า สิ่งใดแน่ที่เป็นบุญ และมีผลมีอานิสงส์มากกว่ากัน สังคารวพราหมณ์ก็ไม่พร้อมที่จะพิจารณาไตร่ตรองเทียบเคียงเลย เพราะคงจะติดและยินดียู่ในการบูชาบุญ ซึ่งตนได้เคยประพฤติปฏิบัติมาเป็นเวลานานและเห็นว่า เป็นบุญเป็นกุศลอย่างมากมาย เพราะฉะนั้น ที่จะให้เห็นว่า ปฏิบัติ คือ การบรรพชาที่จะขัดเกลาดับกิเลส เป็นผู้ที่มีความต้องการน้อยกว่า แต่ว่ามีผลและอานิสงส์มากกว่า ซึ่งควรจะเป็นปฏิบัติที่น่าชอบใจยิ่งกว่า แต่สังคารวพราหมณ์ก็ไม่พิจารณา เพราะว่าเคยประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นมาและเข้าใจว่า จะประสบบุญเป็นอันมาก

ข้อความต่อไป

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคได้ทรงดำริว่า สังคารวพราหมณ์ถูกอาณนทัตถา
ปัญหาที่ชอบแล้ว นิ่งเสีย ไม่เฉลยถึง ๓ ครั้งแล ถ้ากระไรเราควรจะช่วยเหลือ จึงได้
ตรัสถามสังคารวพราหมณ์ว่า

ดูกร พราหมณ์ วันนี้พวกที่มานั่งประชุมกันในราชบริษัทในราชสำนัก ได้พูด
สนทนากันขึ้นในระหว่างว่าอย่างไร

สังคารวพราหมณ์กราบทูลว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ วันนี้พวกที่มานั่งประชุมกันในราชบริษัทในราชสำนัก
ได้พูดสนทนากันขึ้นในระหว่างว่า เขาว่าเมื่อก่อนภิกษุที่แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้น้อย
มาก และอุตริมนุชยธรรมมีมากมาย ทุกวันนี้ภิกษุที่แสดงปาฏิหาริย์ได้มีมากมาย
และอุตริมนุชยธรรมมีน้อยมาก

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ทุกวันนี้ พวกที่มานั่งประชุมกันในราชบริษัทในราช
สำนักได้พูดสนทนากันขึ้นในระหว่างว่าดังนี้แล ฯ

ไม่ว่ายุคไหนสมัยไหน ก็ไม่พ้นที่จะสนใจในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ แต่พระผู้มีพระ
ภาคได้ทรงแสดงหนทางข้อปฏิบัติที่จะดับกิเลส ที่จะไม่ให้เห็นว่ามีอิทธิปาฏิหาริย์นั้น
มีความสำคัญประการหนึ่งประการใดเลย เพราะว่าไม่สามารถที่จะช่วยให้พ้นจากการ
เกิด การแก่ การเจ็บ การตายได้ แต่ในครั้งโน้นก็ยังมียุคที่ยังสนใจในเรื่องของ
อิทธิปาฏิหาริย์

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ ปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้ ๓ อย่างเป็นไฉน คือ อิทธิปาฏิหาริย์
ฤทธิ์เป็นอัศจรรย์ ๑ อาเทศนาปาฏิหาริย์ ดักใจเป็นอัศจรรย์ ๑ อนุสาสนีปาฏิหาริย์
คำสอนเป็นอัศจรรย์ ๑

ดูกร พราหมณ์ ก็อิทธิปาฏิหาริย์เป็นไฉน ดูกร พราหมณ์ ภิกษุบางรูปใน
ธรรมวินัยนี้ ย่อมแสดงฤทธิ์ได้เป็นอันมาก คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคน
เป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝากำแพงภูเขาไปได้ไม่

ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นดำลงแม้ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่
แตกเหมือนเดินบนดินก็ได้ เหาะไปในอากาศเหมือนนกก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระ
อาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้
ดูกร พราหมณ์ นี่เรียกว่า อิทธิปาฏิหาริย์

น่าดูไหม ถ้าเป็นอย่างนี้จริง ๆ น่าอัศจรรย์ยิ่งกว่าสมัยนี้ที่จะคิดว่าทำกันได้ แต่
ก็ไม่ได้เห็นประจักษ์กับตา ก็เพียงแต่กล่าวว่า บุคคลนั้นทำได้ บุคคลนี้ทำได้ เป็นแต่
เพียงคำเล่าลือ ยังไม่ได้ประจักษ์ แต่ผู้ที่ได้อบรมเจริญข้อปฏิบัติที่จะให้เกิด
อิทธิปาฏิหาริย์จริง ๆ เมื่อได้อบรมเจริญฉะฉาน จนเกิดความชำนาญคล่องแคล่วที่จะให้
เกิดอิทธิปาฏิหาริย์ อิทธิปาฏิหาริย์ก็ย่อมเกิดขึ้นไปอย่างนี้ได้ เป็นการอัศจรรย์ ที่ชื่อว่า
อิทธิปาฏิหาริย์

ฤทธิ์เป็นอัศจรรย์ มีได้ แต่ต้องประกอบด้วยเหตุที่สมควรแก่ผล ไม่ใช่เหตุไม่
สมควร และเข้าใจว่าผลอย่างนั้น ๆ จะเกิดขึ้น เหาะไปในอากาศเหมือนนกก็ได้ น่าดู
ไหม สมัยนี้ได้ไหม พลร่มก็เกือบจะเหมือนนก ลงมาจากอากาศ คนไปดูกันมาก คง
จะไม่คิดว่าสมัยนี้จะทำได้ คิดว่าคนไม่สามารถจะขึ้นไปอย่างโน้นได้ แต่การที่จะ
กระทำการต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นตามควรแก่เหตุและผล เมื่อเหตุในสมัยนี้เป็นปัจจัยที่จะให้
เกิดผลอย่างนี้ในสมัยนี้ ผลอย่างนี้ก็เกิดในสมัยนี้ แต่ถ้าเจริญเหตุที่จะให้เกิด
อิทธิปาฏิหาริย์ในสมัยนั้น ที่จะมีการเหาะไปในอากาศเหมือนนกก็ได้ ก็ย่อมจะเป็นสิ่ง
ที่เกิดขึ้นได้ตามควรแก่เหตุ

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ ก็อาเทศนาปาฏิหาริย์เป็นไฉน

ดูกร พราหมณ์ ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พุดดักใจได้โดยนิมิตว่า ใจของ
ท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นแม้ด้วยประการฉะนี้ จิตของท่านเป็นแม้ด้วยประการ
ฉะนี้ว่า ถึงหากเธอจะพุดดักใจจะคนเป็นอันมากก็ดี คำที่เธอพุดนั้นก็เป็นอย่างนั้น หา
เป็นอย่างอื่นไปไม่

ดูกร พราหมณ์ ก็ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พุดดักใจโดยนิमितไม่ได้เลย ก็แต่ว่าพอได้ยินเสียงมนุษย์ อมนุษย์ หรือเทวดาเข้าแล้ว ย่อมพุดดักใจได้ว่า ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นแม่ด้วยประการฉะนี้ จิตของท่านเป็นแม่ด้วยประการฉะนี้ ถึงหากเธอจะพุดดักใจจะคนเป็นอันมากก็ดี คำที่เธอพุดนั้นก็เป็นเช่นนั้น หาเป็นอย่างอื่นไม่

ดูกร พราหมณ์ ก็ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พุดดักใจโดยนิमितไม่ได้เลย ถึงได้ยินเสียงมนุษย์ อมนุษย์ หรือเทวดาเข้าแล้ว ก็พุดดักใจไม่ได้เลย แต่ว่าพอได้ยินเสียงวิตกวิจารณ์ของบุคคลผู้ตรีกตรองเข้าแล้ว ย่อมพุดดักใจได้ว่า ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นแม่ด้วยประการฉะนี้ จิตของท่านเป็นแม่ด้วยประการฉะนี้ ถึงหากเธอจะพุดดักใจจะคนเป็นอันมากก็ดี คำที่เธอพุดนั้นก็เป็นเช่นนั้น หาเป็นอย่างอื่นไปไม่

ดูกร พราหมณ์ ก็ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พุดดักใจโดยนิमितไม่ได้เลย ถึงได้ยินเสียงมนุษย์ อมนุษย์ หรือเทวดาเข้าแล้ว ก็พุดดักใจไม่ได้ ถึงได้ยินเสียงวิตกวิจารณ์ของบุคคลผู้ตรีกตรองเข้าแล้ว ก็พุดดักใจไม่ได้ ก็แต่ว่ากำหนดรู้ใจของผู้ที่เข้าสมาธิ อันไม่มีวิตกวิจารณ์ ด้วยใจของตนว่า ท่านผู้นี้ตั้งมั่นในสังขารไว้ด้วยประการใด จักตรีกวิตกซ้อนในลำดับจิตนี้ด้วยประการนั้น ถึงหากเธอจะพุดดักใจจะคนเป็นอันมากก็ดี คำที่เธอพุดนั้นก็เป็นเช่นนั้น หาเป็นอย่างอื่นไปไม่

ดูกร พราหมณ์ นี้เรียกว่า อาเทศนาปาฏิหาริย์ ฯ

น่าสนใจไหมที่จะไปรู้จักจิตใจของคนอื่น บางคนอัศจรรย์ ถ้ามีใครพูดว่า เขากำลังคิดอะไร เพียงเท่านั้นก็อัศจรรย์แล้วว่า ทำไมล่วงรู้ถึงความคิดของเขาในขณะนั้นได้ แต่ประโยชน์มีไหม

แม้แต่อธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ที่แสดงไว้ในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นของจริง เกิดจากเหตุ คือ การบำเพ็ญฌานสมาบัติด้วยความชำนาญคล่องแคล่วอย่างยิ่ง และก็มีฝึกที่จะให้เกิดปาฏิหาริย์แต่ละอย่าง ถ้าสังเกตจะเห็นได้ว่า ไม่ใช่ให้บุคคลอื่น ๆ หลงผิด เข้าใจผิด เลื่อมใสยึดถือว่า จะไปปลดเปลื้องหรือช่วยอกุศลกรรมของคนอื่นที่เขาได้กระทำมาแล้ว แต่ว่าเป็นการอบรมเจริญกุศลของคนนั่นเอง เพราะฉะนั้น เวลาที่ท่าน

พระภิกษุในครั้งอดีตท่านแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ไม่ว่าจะเป็นการเหาะไปในอากาศก็ดี หรือว่ากระทำการหนึ่งสิ่งใดให้เกิดขึ้นก็ดี ไม่ใช่ทำให้บุคคลอื่นเชื่อว่า นี่เป็นสิ่งที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงกรรมของบุคคลอื่นที่ได้กระทำมาแล้ว จะไม่เป็นไปในลักษณะนั้นเลย

ท่านที่มีความสนใจในอิทธิปาฏิหาริย์ว่า จะเป็นจริงได้หรือไม่ ถ้าท่านศึกษาดู จะเห็นว่า ผลซึ่งเป็นปาฏิหาริย์ต่าง ๆ นั้น ย่อมเกิดได้ตามควรแก่เหตุ ไม่ใช่จะไป ปลดเปลื้อง หรือว่าเปลี่ยนแปลงอกุศลกรรมของบุคคลนั้นที่ได้กระทำแล้ว เพราะว่า กรรมที่ได้กระทำแล้วย่อมให้ผล เมื่อมีโอกาสที่จะให้ผล

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ ก้อนุสาสนีปาฏิหาริย์เป็นไฉน

ดูกร พราหมณ์ ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พร่ำสอนอยู่อย่างนี้ว่า จงตริกอย่างนี้ อย่าได้ตริกอย่างนี้ จงมนสิการอย่างนี้ อย่าได้มนสิการอย่างนี้ จงละสิ่งนี้ จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่

ดูกร พราหมณ์ นี้เรียกว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์

ดูกร พราหมณ์ ปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้แล ดูกร พราหมณ์ บรรดาปาฏิหาริย์ทั้ง ๓ อย่างนี้ ท่านชอบปาฏิหาริย์อย่างไหน ซึ่งงามกว่าและประณีตกว่า ฯ

สำหรับอนุสาสนีปาฏิหาริย์นั้น เป็นของจริง คือ ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พร่ำสอนอยู่อย่างนี้ว่า จงตริกอย่างนี้ อย่าได้ตริกอย่างนี้ เพื่อประโยชน์ของบุคคลนั้น จริง ๆ จงมนสิการอย่างนี้ อย่าได้มนสิการอย่างนี้ จงละสิ่งนี้ จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่ เพื่อประโยชน์ของผู้ฟังที่จะประพฤติปฏิบัติตาม

๕๐๕

ข้อความต่อไป

สังคารวพราหมณ์กราบทูลว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ บรรดาปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนั้น ปาฏิหาริย์ที่ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ ฯลฯ ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ดั่งนี้ นั่น ผู้ใดแสดงอิทธิปาฏิหาริย์นี้ได้ แสดงฤทธิ์เป็นอันมาก ผู้นั้นย่อมชอบใจปาฏิหาริย์นั้น ปาฏิหาริย์ที่ผู้ใดแสดงได้และเป็นของผู้นั้นนี้ ย่อมปรากฏแก่ข้าพระองค์เหมือนกับรูปดวง

ปาฏิหาริย์ที่ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ พุดดักใจได้โดยนิมิตประการต่าง ๆ ฯลฯ ผู้ใดแสดงปาฏิหาริย์นี้ได้ ผู้นั้นย่อมชอบใจปาฏิหาริย์นั้น ปาฏิหาริย์ที่ผู้ใดแสดงได้และเป็นของผู้นั้นนี้ ย่อมปรากฏแก่ข้าพระองค์เหมือนกับรูปดวง

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ บรรดาปาฏิหาริย์ทั้ง ๓ อย่างนี้ ปาฏิหาริย์ที่ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้พร่ำสอนอยู่อย่างนี้ว่า จงตรีกอย่างนี้ อย่าได้ตรีกอย่างนี้ จงมนสิการอย่างนี้ อย่าได้มนสิการอย่างนี้ จงละสิ่งนี้เสีย จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่ ควรแก่ข้าพระองค์ทั้งดีกว่าและประณีตกว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ น้าอัศจรรย์ ไม่เคยมี ที่ท่านพระโคตมตรัสดีแล้ว และข้าพระองค์จะจำไว้ว่า ท่านพระโคตมประกอบด้วยปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้ เพราะท่านพระโคตมแสดงฤทธิ์ได้เป็นอันมาก ฯลฯ ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ เพราะท่านพระโคตมกำหนดรู้ใจของผู้ที่เข้าสมาธิ อันไม่มีวิตกวิจารณ์ ด้วยใจของพระองค์ว่า ท่านผู้นี้ตั้งมั่นในสังขารไว้ด้วยประการใด จักตรีกวิตกชื่อนั้นในลำดับจิตนี้ ด้วยประการนั้น เพราะท่านพระโคตมทรงพร่ำสอนอยู่อย่างนี้ว่า จงตรีกอย่างนี้ อย่าได้ตรีกอย่างนี้ จงมนสิการอย่างนี้ อย่ามนสิการอย่างนี้ จงละสิ่งนี้เสีย จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ ท่านได้กล่าววาทะที่ควรนำไปใกล้เราแน่แท้ทีเดียวแล เออ ก็เรารู้จักพยากรณ์แก่ท่านว่า เพราะเราแสดงฤทธิ์ได้เป็นอันมาก ฯลฯ ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ ดูกร พราหมณ์ เพราะเรากำหนดรู้ใจของผู้ที่เข้าสมาธิ ฯลฯ จงมนสิการอย่างนี้ อย่ามนสิการอย่างนี้ จงละสิ่งนี้เสีย จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่ ฯ

สังคารวพราหมณ์กราบทูลว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ก็แม้ภิกษุอื่นรูปหนึ่งผู้ประกอบด้วยปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้ นอกจากท่านพระโคตม มีอยู่หรือ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ ไม่ใช่มีร้อยเดียว ไม่ใช่สองร้อย ไม่ใช่สามร้อย ไม่ใช่สี่ร้อย ไม่ใช่ห้าร้อย ที่แท้ภิกษุผู้ประกอบด้วยปาฏิหาริย์ ๓ อย่างนี้ มีอยู่มากมายทีเดียว ฯ

สังคารวพราหมณ์ทูลถามว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ก็บัดนี้ภิกษุเหล่านั้นอยู่ไหน ฯ

อยากจะทราบเป็นรายบุคคลว่า ภิกษุเหล่านั้นอยู่ไหน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร พราหมณ์ อยู่ในหมู่ภิกษุนี้เองแหละ ฯ

สังคารวพราหมณ์ทูลถามว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาสิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอนกปริยาย เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยตั้งใจว่า คนมีจักขุจักมองเห็นรูป ฉะนั้น ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้ขอถึงท่านพระโคตมกับทั้งพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอท่านพระโคตมโปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต จำเดิมแต่นี้เป็นต้นไป ฯ

จบ พราหมณวรรคที่ ๑

ท่านผู้ฟังต้องการอะไร อยากจะมีอิทธิปาฏิหาริย์ หรือว่าการขัดเกลากิเลส ที่ควรจะต้องปฏิบัติปฏิบัติตามเสียวันนี้ เดียวนี้

ปาฏิหาริย์นั้นย่อมปรากฏเหมือนกับรูปดวง บางท่านอาจจะเห็น อิทธิปาฏิหาริย์ แต่เห็นแล้วเกิดประโยชน์อะไร ได้ประโยชน์อะไรในขณะที่เห็น เกิดสติปัญญาที่จะระลึกถึงสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงนามธรรม เป็นแต่เพียงรูปธรรมทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่ว่าสิ่งที่ปรากฏ หรือสภาพธรรมที่กำลังรู้ กำลังเห็นในขณะนั้น เป็นอย่างนี้หรือไม่ เวลาที่เห็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นอิทธิปาฏิหาริย์ ก็ไม่ใช่

ด้วยเหตุนี้ สังคารวพราหมณ์จึงได้กล่าวว่า ปาฏิหาริย์นั้นย่อมปรากฏแก่ ข้าพระองค์เหมือนรูปดวง ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย ไม่ใช่ความจริงที่จะทำให้รู้แจ้ง สัจธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เกิดขึ้นแล้วดับไป ซึ่งการรู้แจ้งอย่างนี้จะทำให้สามารถดับกิเลส ความเห็นผิด การไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ หรือ ความสงสัยในลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏได้

เพราะฉะนั้น ท่านสามารถที่จะวินิจฉัยได้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่มากกว่า ประณีตกว่า มีประโยชน์กว่า

ขอตอบจดหมายของพระคุณเจ้าซึ่งยังตอบค้างอยู่

คำถามข้อ ๗ ถามว่า ถ้าเราพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก เป็นต้น เรื่อยไปจนจบธาตุ ๔ พิจารณาทีละอย่าง ๆ จะเป็น สมณะหรือวิปัสสนา และจะได้บรรลุมรรคผลอะไรหรือไม่

การบรรลุมรรคผล เป็นเรื่องของปัญญา ถ้าได้เข้าใจจริง ๆ ว่า ปัญญาที่จะทำ ให้รู้แจ้งอริยสัจธรรมนั้น คือ ปัญญาที่สามารถประจักษ์ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลัง ปรากฏในขณะนี้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง จะหมดความสงสัยว่า หนทางอื่น วิธี อื่นจะทำให้บรรลุมรรคผลได้หรือไม่ เพราะว่าไม่มีวิธีอื่นจริง ๆ สภาพธรรมที่กำลัง ปรากฏในขณะนี้ เป็นของจริง ไม่ใช่ตัวตน เวลาที่ปัญญารู้ชัด จะรู้ชัดทีละลักษณะ

ไม่ปะปนสืบทอดกันจนเหมือนกับเป็นโลกที่ประกอบด้วยสี เสียง กลิ่น รส เป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลอย่างนี้เลย

ถ้ารู้ว่าปัญญาที่จะบรรลุผลนั้น คือ ปัญญาที่รู้อย่างนี้ จะไม่คิดสงสัยว่า อย่างโน้นจะบรรลุผลได้ไหม อย่างนี้จะบรรลุผลได้ไหม

ที่ถามว่า ถ้าเราพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อใน กระดูก เป็นต้น เรื่อยไปจนจบธาตุ ๔ พิจารณาทีละอย่าง ๆ จะเป็นสมณะหรือ วิปัสสนา

พิจารณาอย่างไร นี่เป็นปัญหา ท่องไปเรื่อย ๆ เป็นลำดับ เพื่อให้จิตสงบโดยที่ไม่รู้ลักษณะสภาพปรมาณูที่ปรากฏ แต่ถ้าเป็นวิปัสสนา หมายความว่าสามารถที่จะแยกรู้ชัดในลักษณะของนามธรรมที่ไม่ใช่รูปธรรมในขณะที่กำลังเห็น กำลังได้ยิน กำลังได้กลิ่น กำลังลิ้มรส กำลังรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส และกำลังคิดนึก เป็นสุข เป็นทุกข์ต่าง ๆ

มีจดหมายของท่านผู้ฟังอีกฉบับหนึ่ง

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔

เรียน ท่านอาจารย์สุจินต์ที่เคารพ ทราบ

ผมได้ฟังรายการเจริญสติปัฏฐานของท่านอาจารย์มานานพอสมควร แต่มีความเข้าใจในคำพูดของอาจารย์อยู่เป็นบางคำ คือ อาจารย์พูดว่า การเจริญสตินั้นไม่มีความหวัง ความต้องการ และความตั้งใจ สิ่งเหล่านี้อาจารย์ถือว่าเป็นตัวตน เป็นตัณหา ไม่สามารถจะบรรลุธรรมเบื้องต้นได้ อาจารย์พูดว่า การเจริญสตินั้นไม่มีการติดปกติ ไม่ต้องสร้างอะไรขึ้นมา แต่เรื่องของพระจักขุบาลนั้น ท่านตั้งใจจะปฏิบัติอยู่ในอิริยาบถ ๓ เท่านั้น อันนี้ผมเห็นว่า เป็นการติดปกติใช่ไหม กับเรื่องของพระพาหิยะ ท่านก็มีเจตนา มีความหวัง มีความต้องการ อยากจะฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ท่านก็ไปด้วยความหวังและความต้องการ ครั้นไปถึง ท่านก็ทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม แต่พระพุทธเจ้าก็ยังไม่ทรงแสดง ท่านก็ทูลขอเป็นครั้งที่ ๒ พระพุทธเจ้าก็ยังไม่ทรงแสดงธรรม ท่านจึงขอถึง ๓ ครั้ง และอ้างถึงเหตุผลของท่านขึ้นมา พระพุทธองค์

จึงทรงแสดงธรรมให้ท่านฟัง ท่านก็ได้สำเร็จมรรคผลด้วยความตั้งใจของท่านใช่ไหม
ขอให้อาจารย์อธิบายให้หายข้องใจ ให้แจ่มแจ้ง เพราะยังมีผู้สงสัยอยู่มาก

อีกเรื่องหนึ่ง ได้ฟังทางวิทยุกระจายเสียง คือ เรื่องของท่านพระจุฬปันถก ได้ฟัง
พระท่านเทศน์ว่า มีพระพุทธเจ้าท่านนำผ้าขาวไปให้ท่านพระจุฬปันถกพิจารณาถูบ
คลำ และมีคำปริกรรมอีกด้วย อันนี้จะไม่เป็นการสร้างภาพขึ้นมาหรือ ตามที่เล่ามานี้
ผมได้ฟังจากพระท่านเทศน์เท่านั้น ไม่ได้เรียนจากคัมภีร์หรือตำราเลย

อีกเรื่องหนึ่ง เรื่องนางวิสาขา ผมได้ฟังว่าสำเร็จพระโสดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ
แต่มีบุตรถึง ๒๐ คน อันนี้จะเป็นการยินดีในโลกหรือไม่ จะขัดกันกับคำว่า พึงละความ
ยินดียินดีร้ายในโลกให้พินาศหรือไม่ การบรรลุโสดาบันนั้น ละความยินดีร้ายในโลก
กันแค่ไหน

การเจริญสติตามสำนัก กับการเจริญสติตามปกตินั้น ผมคิดว่า คงถึง
จุดประสงค์ด้วยกันทั้งสองทาง แต่ความเห็นยังไม่ตรงกันนั่นเอง เหมือนกับศีลข้อที่ ๑
ก็มีท่านผู้รู้ค้านว่า แปลไฉน มีผู้ค้านว่า คำว่า ปาณา หมายถึงสัตว์ที่มีลมปาณ
(ท่านเขียนปาณแบบนี้) แต่มีผู้แปลไว้ก่อนว่า ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต สัตว์ที่มีชีวิต
กับสัตว์ที่มีลมปาณก็เป็นประเภทเดียวกันใช่ไหม ถ้าแปลว่า ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ที่มีลม
ปาณ ผู้ฟังที่ไม่ได้ศึกษา ฟังไม่รู้เรื่อง ถ้าแปลว่า ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต ผู้ฟังรู้เรื่อง
กันทั่วไป แม้คนไม่รู้หนังสือก็ฟังรู้เรื่อง หรือผู้ค้านจะเห็นเป็นอย่างไร จะเว้นอย่างไร
สำเร็จเป็นศีลข้อ ๑ ได้เหมือนกัน ขอให้อธิบายให้ละเอียด ผมยินดีรับฟัง

การพิจารณารูปนั้นๆ ผมก็ได้ฟังอาจารย์มาหลายครั้งแล้ว ยังมีความสงสัยอยู่
ขอให้อาจารย์อธิบายให้ฟังอีกสักหน่อย คำว่า รูปนี้ อาจารย์ก็พูดว่าไม่มีในรูป ๒๘
แต่ก็มีรูป ๒๗ อยู่ในท่านั้นๆ และมีมหาภูตรูปเป็นประธาน การพิจารณารูปนั้นก็คือ
การพิจารณากายในกาย แต่มีความเห็นผิดกัน เหมือนกับคำชาวบ้านเราพูดกันว่า
ควายขาด ความจริงควายไม่ได้ขาด เป็นแต่เชือกที่ผูกควายนั่นขาดหรือหลุด แต่ผู้ฟังรู้
เรื่อง รู้ความหมายในคำพูดนั้น

การพิจารณารูปนึ่งก็คือ การพิจารณากายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรมนั้นแหละ สติปัฏฐานทั้ง ๔ ก็เกิดติดต่อกันเหมือนลูกโซ่ เกี่ยวพันกันไปไม่ขาดสาย ความเย็น รู้ร้อน แห้ง เจ็บ ปวด เมื่อย คัน ก็เกิดที่นั่นเอง เวทนาในเวทนาจึงเกิดขึ้นติดต่อกัน แล้วแต่สติจะระลึกรู้ทันในสภาวะใดตามความเป็นจริง แต่การพิจารณาสติปัฏฐานทั้ง ๔ ที่เป็นภายในนี้ ยังไม่ได้เกี่ยวกับอารมณ์ภายนอก จะจัดเป็นสติปัฏฐานได้ไหม

ผมเองก็ปฏิบัติทั้งสองทาง ตามปกติก็ปฏิบัติ ตามสมาธิก็ปฏิบัติ เพราะเห็นว่า สติเกิดทั้งสองทาง แต่ทางนั่งสมาธิ สติเกิดได้มากกว่าตามปกติหลายเท่า ถ้าอยู่ตามปกติ กิเลสภายนอกไหลเข้ามา กิเลสภายในก็ลุกขึ้นรับกันไม่ขาดสาย จึงทำให้สติเกิดได้น้อย เหมือนลมพัดขยะมูลฝอยเข้าใส่กองไฟ ก็ลุกโผลงขึ้น และทวีความร้อนให้มากขึ้นทุกที เพราะฉะนั้น เราต้องให้ห่างออกไปเสียก่อน เพื่อหาเครื่องมือมาดับไฟ ถ้าเรามีแต่มือ ก็ไม่สามารถจะดับไฟได้ เพราะฉะนั้น การไปสำนักเพื่อเจริญสติให้ทันกับอารมณ์ภายใน จนสติคล่องตัว มีกำลังพอสมควรแล้ว ก็อาจจะรู้ทันกับอารมณ์ภายนอกไม่ยากเลย

การเจริญสติปัฏฐานมีความละเอียดลึกซึ้งอยู่มาก จึงเข้าใจไม่ตรงกัน เช่น คำว่า หนทางสายนี้เป็นทางสายเอก เป็นที่ไปของบุคคลเฉพาะผู้เดียว ท่านผู้รู้ก็ค้านว่า แปลไว้ผิด ท่านว่าไปได้เฉพาะพระพุทธเจ้า เอาคนอื่นไปด้วยไม่ได้ แต่ผมเห็นว่า มีคำที่คล้ายกันอยู่คำหนึ่งคือว่า ปุจฉาตุ เวทิตัพโพ วิญญูหิ วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน อันนี้ถ้าพระพุทธเจ้ารู้ได้เฉพาะตน ก็สอนให้คนอื่นรู้ด้วยไม่ได้ เช่นนี้ไหม ท่านผู้ค้าน อาจจะไมู้ความหมายในข้อนี้ก็ไม่ได้ เพราะผู้ที่ไปได้ต้องปฏิบัติเอง คนไปปฏิบัติให้กันไม่ได้ ถ้าข้อนี้ท่านแปลผิด ข้อที่ว่า พิจารณาเห็นจิตในจิต ท่านก็คงแปลผิด ๆ กระมัง เพราะจิตเป็นนามธรรม ทำไม่จึงไม่ว่าจิตในจิตเล่า

นายปุ่น มณฑาศิล

ตำบลคล้ายดง

ส. ตามข้อความในจดหมายที่ว่า อาจารย์พูดว่า การเจริญสติมันไม่มี ความหวัง ความต้องการ และความตั้งใจ สิ่งเหล่านี้อาจารย์ว่าเป็นตัวตน เป็นตัณหา ไม่สามารถจะบรรลุธรรมเบื้องต้นได้ อาจารย์พูดว่า การเจริญสติมันไม่มีการฝึกปฏิบัติ ไม่ต้องสร้างอะไรขึ้นมา แต่เรื่องของพระจักขุบาลนั้น ท่านตั้งใจจะปฏิบัติอยู่ใน อริยาบถ ๓ เท่านั้น อันนี้ผมเห็นว่า เป็นการฝึกปฏิบัติใหม่

พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติอุตงค์ ๑๓ ข้อ ถ้าไม่ใช่พระสัพพัญญุตญาณแล้ว ใครจะบัญญัติได้ว่า อุตงค์นั้นควรจะเป็น ๑๓ เท่านั้น อาจจะมีถึง ๔๐ – ๕๐ เช่นลัทธิ ของพวกเดียรถีย์ที่ทรมานตัวต่าง ๆ แต่ว่าการทรมานไม่เป็นปัจจัยที่จะให้รู้แจ้งอริยสัจธรรม ได้ เพราะว่าเป็นการทรมานที่ไม่มีประโยชน์ แต่พระผู้มีพระภาคทรงเห็นอภัยภัยของ แต่ละบุคคลที่สะสมมาต่างกันจริง ๆ บางท่านมีความเพียรเป็นอันมาก บางท่านมี ปัญญาหรือมีสภาพธรรมอื่นที่ได้สะสมมาต่าง ๆ กันไป

ท่านเคยนั่งสนทนาธรรมกันตลอดคืนไหม เคย เป็นวิริยะหรือไม่ ฝึกปฏิบัติใหม่ หรือว่าขณะนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยที่จะได้ความรู้จากการสนทนาธรรมที่เป็น ประโยชน์ ถ้าท่านเห็นประโยชน์ของการที่จะไม่นอน จะทำให้ท่านเป็นผู้ที่สามารถ ขวนขวายในการเจริญกุศล และถ้าท่านเป็นผู้ที่เจริญสติปัฏฐาน การตื่นบ่อย ๆ เป็น การดี แต่ถ้าท่านไม่เป็นผู้ที่เห็นคุณประโยชน์ของการเจริญสติปัฏฐาน ท่านก็เห็นว่า นอนมาก ๆ นาน ๆ ดี

ตื่นกับหลับนี้ อย่างไหนสติจะเกิดระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ขณะตื่นสติย่อมเกิดได้ เพราะฉะนั้น ถ้าตื่นบ่อย ก็ดีกว่านอนหลับมาก ๆ นาน ๆ ใช่ไหม

และอริยาบถนั่งกับอริยาบถนอน อย่างไหนจะตื่นบ่อยได้มากกว่ากัน อริยาบถ นั่งย่อมตื่นได้บ่อยมากกว่า แต่ถ้าท่านไม่ได้เป็นผู้ที่สะสมมาที่จะนั่ง ที่จะรักษาอุตงค์ข้อ นี้เป็นพิเศษ ท่านก็ไม่รักษาอุตงค์ข้อนี้ เพราะว่าท่านไม่ได้สะสมอภัยภัยมาที่จะเป็น อย่างนี้

นี่คือพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้แจ้งสภาพธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริง
ทรงแสดง ทรงบัญญัติ ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่า อะไรควร อะไรไม่ควร
เพราะเหตุใด เพราะฉะนั้น เมื่อปกติของท่านพระจักษุบาลท่านจะรักษาอุตงค์ขึ้นนั้น
ก็เป็นอภัยาศัยของท่าน แต่พระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงกะเกณฑ์บุคคลอื่นให้กระทำเช่น
ท่านพระจักษุบาล แต่แล้วแต่อภัยอาศัยว่า ใครจะกระทำอย่างไรซึ่งสมควรจะเป็นผู้ตื่น ใน
การที่จะระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรม เพื่อการขัดเกลาคความไม่รู้ เพื่อละคลายความ
สงสัยในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่ปรากฏ

เพราะฉะนั้น สำหรับท่านพระจักษุบาล ไม่ผิดปกติสำหรับท่าน เพราะเหตุว่า
ท่านมีอภัยอาศัยที่จะรักษาอุตงค์ขึ้นนั้น

๕๐๖

ส. ข้อต่อไป ท่านกล่าวถึงเรื่องของท่านพระพาหิยะว่า พระพาหิยะมีเจตนา มีความหวัง มีความต้องการ อยากจะฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ท่านก็ไปด้วย ความหวังและความต้องการ ครั้นไปถึง ท่านก็ทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม แต่พระพุทธเจ้าก็ยังไม่ทรงแสดง ท่านก็ทูลขอเป็นครั้งที่ ๒ พระพุทธเจ้าก็ยังไม่ทรงแสดงธรรม ท่านจึงขอถึง ๓ ครั้ง และอ้างถึงเหตุผลของท่านขึ้นมา พระพุทธองค์จึง ทรงแสดงธรรมให้ท่านฟัง ท่านก็ได้สำเร็จมรรคผลด้วยความตั้งใจของท่านใช่ไหม ขอให้อาจารย์อธิบายให้หายข้องใจ ให้แจ่มแจ้ง เพราะยังมีผู้สงสัยอยู่มาก

ท่านเจ้าของจดหมายลืมนึกถึงความจริงว่า ในขณะที่ท่านพระพาหิยะบรรลु คุณธรรมเป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกทาคามี เป็นพระอนาคามี เป็นพระอรหันต์ ท่านเพียงแต่หวัง ต้องการที่จะบรรลु หรือว่าในขณะที่จะบรรลุนั้น เพราะสติเกิดขึ้น ระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง จึงรู้แจ้งอริยสัจธรรม

ธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียด ก่อนที่จะตัดสินใจประการใด ควรที่จะได้พิจารณาโดย แยกกาย โดยถึถ้วนในเหตุและในผลจริง ๆ เหตุกับผลต้องตรงกัน ถ้าสติของท่าน พระพาหิยะไม่เกิดขึ้น ปัญญาไม่พิจารณารู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมใน ขณะนั้นตามความเป็นจริง ท่านไม่สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

ขอให้ทราบว่า ไม่ว่าจะเป็ท่านพระพาหิยะ ไม่ว่าจะเป็ใครก็ตาม ขณะที่รู้ แจ้งอริยสัจธรรมนั้น สติจะต้องเกิดระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏตามความ เป็นจริง ปัญญารู้ลักษณะของสภาพธรรมในขณะนั้นโดยสภาพที่ไม่ใช่ตน จึงจะ สามารถละคลายความเห็นผิดที่ยึดถือนามรูปว่าเป็นตัวตน และสามารถที่จะประจักษ์ ความเกิดขึ้นและดับไปของนามธรรมและรูปธรรม รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้

ไม่ใช่เพียงแต่อยาก และไปทูลขอ ด้วยเหตุเพียงเท่านั้น ไม่สามารถที่จะรู้แจ้ง อริยสัจธรรมได้

ท่านที่ฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน ท่านก็มีความอยากใช้ไหม ไม่ใช่ว่าโดยที่เพียงฟังก็จะหมดความอยากไปได้ หรือว่าเพียงแต่ปรารถนาที่จะได้เฝ้าพระผู้มีพระภาค และได้ฟังธรรมเท่านั้น ก็จะมีรู้แจ้งอริยสัจธรรม แต่เหตุจะต้องสมควรแก่ผล คือ จะต้องรู้ว่าสติคืออะไร เมื่อสติเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมต่างกันอย่างไร ปัญญาถึงความสมบุรณ์ได้เพราะเหตุใด และปัญญาต้องละคลายเพราะรู้ทั่วจนชิน จึงสามารถที่จะเป็นปัญญาที่สมบุรณ์ขึ้นตามลำดับขั้นได้

ข้อต่อไปที่เป็นความสงสัยของท่านเจ้าของจดหมาย มีข้อความว่า

อีกเรื่องหนึ่ง ได้ฟังทางวิทยุกระจายเสียง คือ เรื่องของท่านจุฬปันถก ได้ฟังพระท่านเทศน์ว่า มีพระพุทธเจ้าท่านนำผ้าขาวไปให้ท่านพระจุฬปันถกพิจารณาอุบลคำ และมีคำปริกรรมด้วย อันนี้จะไม่เป็นการสร้างภาพขึ้นมาหรือ ตามที่เล่ามานี้ ได้ฟังจากพระเทศน์เท่านั้น ไม่ได้เรียนจากคัมภีร์หรือตำราเลย

นี่ก็เหมือนกัน เป็นข้อสงสัยของท่านที่เข้าใจว่า เพียงแต่พระผู้มีพระภาคทรงให้ท่านพระจุฬปันถกอุบลคำผ้า ท่านพระจุฬปันถกก็สามารถจะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ นี่เป็นความเข้าใจผิด เพราะเหตุว่าการที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้นั้น มีหนทางเดียว คือ อบรมเจริญสติให้ปัญญารู้ชัดในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม แต่กิเลสนี้มีมากเหลือเกิน ท่านที่อบรมเจริญสติปัฏฐานย่อมทราบดีว่า สติของท่านก็เกิดบ้าง ระลึกถึงลักษณะของนามนั้นบ้างรูปนั้นบ้าง แต่ยังไม่พอ ยังไม่ถึงกาลที่จะละการยึดถือนามธรรมและรูปธรรมว่า เป็นตัวตน สัตว์ บุคคล

ท่านยังจะต้องเจริญสติ ระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ จนกว่าท่านเองจะรู้ว่า ความสงสัยในลักษณะของนามและรูปค่อย ๆ ลดลง และความรู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ต้องเป็นบุคคลที่ตรงต่อตัวเอง ถ้าเป็นผู้ที่ไม่ตรงต่อตัวเอง คือ คิดว่าการที่จะเป็นพระอริยเจ้านั้น ไม่ต้องรู้อะไร ไม่ต้องรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่ปรากฏ ซึ่งนั่นเป็นความเข้าใจผิด

ถ้าให้ท่านผู้ฟังดูบลคลำผ้าขาวเดี่ยวนี้คนละผืน จะเป็นอย่างท่านพระจูฬปันถกใหม่ เมื่อไม่เป็น ก็เป็นเพราะสะสมมาต่างกัน ฉะนั้น จะใช้วิธีเดียวกัน อย่างเดียวเหมือนกัน เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้เลย แต่พระผู้มีพระภาคทรงทราบอริยาศัยว่า ด้วยกรรมเทศนาอย่างนี้ ด้วยการประพฤติอย่างนี้ บุคคลนั้นจะระลึกได้ถึงการที่เคยสะสมมาที่จะโน้มไปสู่ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏได้

พระผู้มีพระภาคมิได้ทรงให้ภิกษุทุกรูปดูบลคลำผ้า แต่ทรงให้ท่านพระจูฬปันถกดูบลคลำผ้า เพราะท่านสะสมการที่จะละคลายมา ในการที่จะระลึกถึงความเป็นปฏิรูปของรูปธรรมที่เกิดจากร่างกาย เมื่อเคยสะสมมาที่จะหน่าย ที่จะคลาย ที่จะเห็นโทษ เห็นความเป็นปฏิรูปของรูปอย่างนั้น จึงเกิดอุลให้ท่านเกิดละคลายการยึดถือนามธรรม และรูปธรรมว่าเป็นตัวตน ท่านผู้ฟังเคยฟังพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้จากบุคคลนั้นบ้าง บุคคลนี้บ้าง มากมายหลายเรื่อง รู้สึกว่า บางตอนบางส่วนก็เกิดอุลแก่ท่านเป็นอันมาก ตามอริยาศัยที่ต่างกัน และการที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงพระธรรมนานาประการ ก็เพื่อเกิดอุลแก่สัตว์โลกที่มีอริยาศัยต่างกันจริง ๆ

ท่านผู้ฟังรู้ชาติก่อนใหม่ ซึ่งชาตินี้จะเป็นชาติก่อนของชาติหน้าที่ชัดเจนมาก ชาติก่อนที่แล้วไปไม่สามารถจะรู้ชัดได้ แต่ชาตินี้ท่านรู้ชัดยิ่งกว่าใครว่า ท่านทำกุศลกรรมอะไรบ้าง ท่านทำอกุศลกรรมอะไรบ้าง และชาตินี้จะเป็นชาติก่อนของชาติหน้า

สิ่งที่ท่านสะสมมาในชาตินี้ ไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจในพระธรรม ก็จะเป็นสิ่งที่สะสมสืบต่อไปถึงชาติหน้า ที่จะเกิดอุลให้ท่านเกิดโน้มระลึกถึงความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมที่จะปรากฏในชาติหน้า เพราะว่าท่านได้เคยสะสมมาแล้วในปัจจุบันชาตินี้

ท่านรู้สึกว่าคุณไม่ทราบเรื่องชาติก่อนเลยใช่ไหม แต่เมื่อวานนี้ก็เป็นชาติก่อนแล้ว ถ้าท่านละคลายการยึดถือนามธรรมและรูปธรรมจริง ๆ ไม่เห็นว่าเป็นตัวท่าน แต่ท่านยังยึดถือว่าเป็นตัวท่าน เมื่อวานนี้ก็เป็นเมื่อวานนี้ของท่าน ยังไม่ใช่ชาติก่อน ถ้าท่านหมดเยื่อใยที่จะยึดถือนามธรรมและรูปธรรมว่าเป็นตัวตน เมื่อวานนี้คือชาติก่อน

จริง ๆ เคยไปไหนมา ก็ผ่านไปแล้ว เป็นอดีตไปแล้ว เป็นชาติก่อนจริง ๆ เพราะเหตุว่าชาติหน้าก็จะเหมือนชาตินี้ ต่อกันอย่างรวดเร็วมาก เหมือนเมื่อครู่นี้กับขณะนี้

ข้อความต่อไปจากจดหมาย ที่ท่านถามว่า

อีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องนางวิสาขา ผมได้ฟังว่า สำเร็จพระโสดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ แต่มีบุตรถึง ๒๐ คน อันนี้จะเป็นการยินดีในโลกหรือไม่ จะขัดกันกับคำว่า พึงละความยินดีในร้ายในโลกให้พินาศหรือไม่ การบรรลุพระโสดาบันนั้นละความยินดีในร้ายในโลกกันแค่ไหน

โดยมากจะเป็นความสงสัยของท่านผู้ฟังเสมอ เพราะท่านไม่ทราบว่ ปัญญาที่รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงนั้น จะละกิเลสตามลำดับชั้นอย่างไร

กิเลสมีมากเหลือเกินในวันหนึ่ง ๆ จริงไหม หรือว่ายังไม่มีใครเห็นกิเลส ถ้าบอกว่ามีน้อย หมายความว่ายังไม่เห็นกิเลสตามความเป็นจริง แต่ถ้าทราบว่า วันหนึ่ง ๆ กิเลสมีมากเหลือเกินทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ผู้ใดทราบอย่างนี้ แสดงว่าผู้นั้นรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงว่า กิเลสนั้นมีมาก

เมื่อพระอริยเจ้ารู้แจ้งอริยสัจธรรม ย่อมดับกิเลสเป็นลำดับขั้น พระอริยเจ้าที่เป็นพระโสดาบันบุคคลนั้นรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง จึงละการยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นตัวตน สัตว์ บุคคล สภาพธรรมทั้งหลายในวันหนึ่ง ๆ ทุกท่านมีมาก ทั้งหมดนี้ พระโสดาบันรู้ว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และไม่ใช่เป็นการรู้โดยเพียงคิดพิจารณา ศึกษาตามที่ได้ฟัง เข้าใจตามที่ได้ฟังว่า สภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ไม่ใช่เพียงคิดอย่างนี้แล้วก็เป็นพระโสดาบัน เพียงคิด เพียงเข้าใจ ยังไม่ใช่พระโสดาบันบุคคล

พระโสดาบันบุคคลจริง ๆ ปกติธรรมดาของท่าน วันนี้มีกิเลสเท่าไร พระโสดาบันบุคคลรู้สภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงว่า เป็นสภาพธรรมแต่ละชนิด แต่ละลักษณะที่เกิดขึ้นได้ปรากฏขึ้น และที่จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีเหตุปัจจัยปรุงแต่งที่ทำให้สภาพธรรมแต่ละชนิดนั้นเกิดขึ้น เช่น ทางตาที่กำลังเห็น ทุกคนเห็นอยู่เป็นปกติ ผู้ที่ไม่ใช่พระโสดาบันบุคคลก็เห็น แต่ว่าเราเห็น มีการยึดถือการเห็นว่าเป็นตัวตน

เพราะสติไม่เกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏทางตานั่นว่า เป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่ปรากฏได้เฉพาะทางตา ไม่ปรากฏทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และถ้าไม่มีจิต คือ สภาพรู้ ธาตุรู้ อากาโรรู้ ที่กำลังรู้สิ่งที่ปรากฏทางตาแล้ว สิ่งที่ปรากฏทางตาในขณะนี้จะไม่ปรากฏไม่ได้เลย

ผู้ที่จะเป็นพระโสดาบันบุคคลจริง ๆ สติจะต้องระลึกรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง รู้ว่าสภาพรู้ ธาตุรู้ที่กำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ไม่ใช่ตัวตน และไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏทางตาซึ่งเป็นรูปธรรม

ในวันหนึ่ง ๆ แต่ละท่านก็เห็น เมื่อเห็นแล้ว ก็ยังรับรู้สิ่งที่เห็นต่อเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ทางใจ ลึนบ้าง ยาวบ้าง เห็นอะไรบ้าง มากมายหลายอย่าง เห็นแล้วนึกถึงสิ่งนั้น เป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาใช่ไหม ถ้าเป็นสิ่งที่ท่านไม่คุ้นเคยสนิทสนม การต่อเรื่องก็ต่อสั้น ๆ เพียงแต่เห็นว่า สิ่งนั้นคืออะไร ถ้าผ่านตลาด ก็ขายอย่างไร หรือว่าใครกำลังทำอะไร เป็นบุคคลนั้น บุคคลนี้กำลังซื้อขายสิ่งนั้นสิ่งนี้ต่าง ๆ นี่เป็นการต่อเรื่องสั้น ๆ

ถ้าเห็นบุคคลที่ท่านคุ้นเคยสนิทสนม ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เวลาเห็นแล้ว ต่อเป็นเรื่องยาว ยิ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ต่อทั้งวันเลย มีเรื่องราวประกอบต่าง ๆ นานา จากวันนี้ไปเป็นระลึกถึงอดีตเมื่อวานนี้ เมื่อวันก่อน เดือนก่อน ปีก่อน และก็ถึงอนาคตด้วย นี่คือการต่อเรื่องจากทางตาที่เห็น ทางหูที่ได้ยิน ทางจมูกที่ได้กลิ่น ทางลิ้นที่ลิ้มรส ทางกายที่กระทบไผ่ภูฏัพพะ และทางจิตใจก็คิดนึกเรื่องราวต่าง ๆ

ผู้ที่จะเป็นพระโสดาบันบุคคลก็มีชีวิตจากปุถุชนธรรมดา แต่สติระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมแต่ละลักษณะที่ปรากฏ อบรมจนกระทั่งเป็นปัญญาที่รู้ชัดจริง ๆ ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม จึงละการยึดถือนามธรรมและรูปธรรมว่าเป็นตัวตน ซึ่งก่อนที่จะเป็นพระโสดาบันบุคคล ก็มีโลภะ มีโทสะ มีความยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ตามความเป็นจริงที่สะสมมาเกิดขึ้นปรากฏ และพระโสดาบันบุคคลก็ไม่ได้เข้าใจผิดว่าตัวท่านเป็นพระอรหันต์ที่ไม่มีโลภะ ไม่เข้าใจผิดว่าเป็นพระอนาคามีบุคคลที่ไม่มีโทสะ ไม่เข้าใจผิดว่าเป็นพระสกทาคามีบุคคลที่เบาบางจากการติดข้องใน

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ แต่ท่านเป็นผู้ที่รู้สภาพธรรมที่ปรากฏเกิดขึ้นตามความเป็นจริงว่า ไม่ใช่ตัวตน

เพราะฉะนั้น การดำเนินชีวิตของพระโสดาบันบุคคลไม่ต่างกับปุถุชนโดยอาการที่ปรากฏภายนอก เช่น ท่านวิสาขามิคารมารดา ท่านก็ครองเรือน สติระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะปัจจัย รู้ว่าเป็นโลกะ เป็นความยินดีในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะที่เกิดขึ้น เพราะมีการสะสมเป็นปัจจัย แต่ไม่ใช่ตัวตน

ความยินดี ความพอใจในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ ไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงลักษณะของนามธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย เพราะฉะนั้นสำหรับพระโสดาบันบุคคลเพราะอบรมเจริญปัญญา เพราะสติระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมแต่ละลักษณะตรงตามความเป็นจริง จึงละการยึดถือสภาพธรรมทั้งปวงว่าเป็นสัตว์ บุคคล เป็นตัวตนได้ แต่ท่านไม่ใช่พระสกทาคามี ไม่ใช่พระอนาคามี ไม่ใช่พระอรหันต์

ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมต้องเข้าใจเหตุผล และสภาพธรรมตามความเป็นจริง มิฉะนั้นแล้ว ท่านเองจะไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรม เพราะไม่เข้าใจความต่างกันตามความเป็นจริงของพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ และท่านก็ไม่ทราบว่าจะอย่างไรปัญญาจึงจะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามปกติตามความเป็นจริงตามที่ท่านสะสมมา จนสามารถที่จะละคลายความไม่รู้ การหลงยึดถือสภาพธรรมเหล่านั้นว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ บุคคลได้ ท่านจะข้ามเว้นการระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดปรากฏตามปกติตามความเป็นจริง

ข้อต่อไป คือ ข้อ ๕ ท่านเขียนถามมาว่า

การเจริญสติตามสำนัก กับการเจริญสติตามปกติ นั้น คิดว่า คงถึงจุดประสงค์ด้วยกันทั้งสองทาง แต่ความเห็นยังไม่ตรงกัน เหมือนกับศีลข้อที่ ๑ มีท่านผู้รู้ค้านว่า แปลไว้ผิด มีผู้ค้านว่า คำว่า ปาณา หมายถึงสัตว์ที่มีลมปาด (ท่านเขียนปาณแบบนี้) แต่เคยมีผู้แปลไว้ว่า ห้ามฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต สัตว์ที่มีชีวิตกับสัตว์ที่มีลมปาดก็เป็นประเภทเดียวกันใช่ไหม ถ้าแปลว่า ห้ามฆ่าสัตว์ที่มีลมปาด ผู้ฟังที่ไม่ได้ศึกษา ฟังไม่รู้

เรื่อง ถ้าแปลว่า ห้ามฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต ผู้ฟังรู้เรื่องกันทั่วไป แม้คนไม่รู้หนังสือก็ฟังรู้เรื่อง หรือผู้ค่านจะเห็นเป็นอย่างไร จะเว้นอย่างไรนั้นก็สำเร็จเป็นศีลข้อ ๑ ได้เหมือนกัน ขอให้อธิบายให้ละเอียด

การไปสู่สำนักปฏิบัติ กับการเป็นผู้มีปกติอบรมเจริญสติปัฏฐาน ไม่ใช่เรื่องของ พญานาครเหมือนอย่างศีลข้อที่ ๑ ที่ท่านยกตัวอย่างมา

ไม่ใช่เรื่องว่าจะใช้คำไหนก็ได้ แต่เป็นเรื่องความเข้าใจข้อปฏิบัติว่า การที่จะละกิเลสได้จริง ๆ การที่จะอบรมให้ปัญญาชัดในลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงนั้น จะต้องอบรมเจริญอย่างไร สติคืออะไร ปัญญาอะไร ขณะนี้มีลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏใช่หรือไม่ใช่ เป็นสภาพธรรมหรือเปล่าที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เป็นของจริงหรือไม่

กำลังไม่รู้ในลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ ความไม่รู้ก็เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งมีจริง เพราะว่ากำลังไม่รู้จริง ๆ ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ และความไม่รู้นี้จะหมดไปได้ ก็โดยการอบรมเจริญสติที่จะระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ละเล็กทีละน้อยจนกว่าจะชิน จนกว่าจะรู้ชัดในความเป็นปกติของสภาพธรรมที่ปรากฏ

๕๐๗

ส. หลายท่านอาจจะบอกว่า ระลึกไม่ถูก ระลึกแล้วก็ยังรู้ไม่ได้ เป็นความจริงไหม ระลึกชนิดเดียว จะให้รู้ชัดได้อย่างไร ในเมื่อความไม่รู้นี้สะสมมามากมาย เหลือเกินในอดีตอนันตชาติ ทั้งในปัจจุบันชาติก่อนที่จะได้ฟังเรื่องของการเจริญสติ-ปัฏฐานด้วย และเพียงการระลึกชนิดเดียว จะให้เป็นความรู้ชัดในลักษณะของนามธรรม และรูปธรรม ถึงกับจะละการยึดถือนามธรรมและรูปธรรมว่า เป็นตัวตน สัตว์ บุคคล ในทันที หรือว่าให้เป็นไปรวดเร็วดังใจ จะเป็นไปได้อย่างไร

ท่านอาจจะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้า หรือว่าท่านอยากจะเป็นพระอริยเจ้าโดยไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ขณะนี้สภาพธรรมเป็นของจริงกำลังปรากฏ จะรู้หรือว่าจะไม่รู้ หรือเข้าใจว่าต้องไปที่อื่นจึงจะรู้ ถ้าไปที่อื่นและสติไม่สามารถจะระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ การไปที่อื่นนั้นจะมีประโยชน์อะไร ในเมื่อถึงไปแล้วเป็นเวลานาน ก็ไม่สามารถรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ได้ การไปนั้นจะมีประโยชน์อะไร

ขณะนี้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏเป็นของจริง ผู้ใดอบรมเจริญเหตุมาพร้อมที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม ก็สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ได้ เพราะเป็นอริยสัจจะ เป็นสัจธรรมที่เกิดขึ้นและดับไป เมื่อผู้ใดประจักษ์ ผู้นั้นหมดความสงสัยในความไม่เที่ยง ในความเป็นทุกข์ ในความไม่ใช่ตัวตนของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้น ไม่ใช่เรื่องการเข้าใจผิดโดยพยัญชนะหรือโดยคำ แต่เป็นเรื่องที่ว่า ท่านไตร่ตรอง สอบสวน พิจารณา เทียบเคียงแล้วหรือยังว่า การที่รู้แจ้งอริยสัจธรรม นั้นหมายถึงอะไร ปัญญารู้อะไร และอบรมเจริญอย่างไร ปัญญาจึงสามารถที่จะรู้ อย่างนั้นได้ คือ ปัญญาต้องรู้ในลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ และละคลาย หมดสิ้น ความสงสัยในลักษณะของสิ่งที่ปรากฏ จึงสามารถที่จะดับกิเลสเป็นพระอริยเจ้าได้

ข้อความต่อไป ในจดหมายที่ท่านถามมาว่า

การพิจารณารูปนั่งนั้น ผมก็ได้ฟังอาจารย์มาหลายครั้งแล้ว ยังมีความสงสัยอยู่ ขอให้อาจารย์อธิบายให้ฟังอีกสักหน่อย คำว่า รูปนั่ง อาจารย์ก็พูดว่าไม่มีในรูป ๒๘ แต่ก็มีรูป ๒๗ อยู่ในท่านั่งนั้น และมีมหาภูตรูปเป็นประธาน การพิจารณารูปนั่งก็คือ การพิจารณากายในกาย แต่มีความเห็นผิดกัน เหมือนกับคำชาวบ้านเราพูดกันว่า ควายขาด ความจริงควายไม่ได้ขาด เป็นแต่เชือกที่ผูกควายนั่นขาดหรือหลุด แต่ผู้ฟังรู้เรื่อง รู้ความหมายในคำพูดนั้น การพิจารณารูปนั่งก็คือ การพิจารณากายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรมนั้นแหละ สติปัฏฐานทั้ง ๔ ก็เกิดติดต่อกัน เหมือนลูกโซ่ เกี่ยวพันกันไปไม่ขาดสาย ความเย็น รู้ร้อน แข็ง เจ็บ ปวด เมื่อย คัน ก็เกิดที่นั่นเอง เวทนาในเวทณาก็เกิดขึ้นติดต่อกัน แล้วแต่สติจะระลึกรู้ทันในสภาวะใด ตามความเป็นจริง แต่การพิจารณาสติปัฏฐานทั้ง ๔ ที่เป็นภายในนี้ ยังไม่ได้เกี่ยวกับ อารมณ์ภายนอก จะจัดเป็นสติปัฏฐานได้ไหม

ที่กล่าวว่า การพิจารณารูปนั่ง ผู้ฟังเข้าใจ รู้ว่าหมายถึงการพิจารณากายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม นี่เป็นความเข้าใจของท่านผู้เขียนจดหมายนี้เอง สำหรับท่านผู้อื่น ท่านเข้าใจว่า มีรูปนั่ง เป็นท่าทางจริง ๆ ต่างหากจากรูปที่ปรากฏให้รู้ได้ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ซึ่งสำหรับทางกายนี้ที่กระทบ เย็นปรากฏ ร้อนปรากฏ อ่อนปรากฏ แข็งปรากฏ

ท่านที่เข้าใจว่า มีรูปนั่งต่างหาก ท่านกล่าวว่า รูปนั่งที่เป็นท่าทางนั้น ไม่ใช่เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ตึง ไหวที่ปรากฏที่กาย เพราะฉะนั้น นี่เป็นความเข้าใจผิดของผู้ที่เข้าใจว่ามีรูปนั่งเป็นท่าทาง เมื่อเป็นอย่างนี้จะเป็นการสมควรไหมที่จะไม่ใช่คำว่า รูปนั่งเสียเลย เพื่อที่จะไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดเข้าใจว่า ท่านจะต้องไปพิจารณารูปนั่งเป็นท่าทาง และประจักษ์ว่าเกิดขึ้นดับไป ไม่ใช่รูป เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ตึง ไหวที่ปรากฏที่กาย ในขณะที่นั่ง

เพราะฉะนั้น แล้วแต่ท่านผู้ฟัง ที่จะสอบถามท่านอื่นที่มีความเชื่อในเรื่องรูปนั่ง รูปนอน รูปยืน รูปเดิน เป็นท่าทางนั่ง ท่าทางนอน ท่าทางยืน ท่าทางเดินว่า ท่าน

เหล่านั้นประจักษ์ความเกิดขึ้นของท่านั่ง ท่านนอน ท่านยืน ท่านเดิน หรือว่าท่านเหล่านั้นพิจารณาเย็น ร้อน อ่อน แข็ง ตึง ไหวที่ปรากฏที่กาย ไม่ว่าจะเป็นในขณะที่นั่ง หรือนอน หรือยืน หรือเดิน

ธรรมะเป็นเรื่องจริง เป็นเรื่องตรง เป็นเรื่องที่ประกอบด้วยเหตุผล ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับท่านที่สอบทาน ไตร่ตรองพิจารณา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

และที่ท่านถามว่า แต่การพิจารณาสติปัฏฐานทั้ง ๔ ที่เป็นภายในนี้ ยังไม่ได้เกี่ยวกับอารมณ์ภายนอก จะจัดเป็นสติปัฏฐานได้ไหมครับ

นี่ก็แสดงถึงการที่ยังไม่เข้าใจในสติปัฏฐานทั้ง ๔ โดยตลอด เพราะถ้าเข้าใจในสติปัฏฐานทั้ง ๔ โดยตลอด จะทั่วไปหมดเสมอกัน ทั้งภายในและภายนอก ไม่ว่าจะเป็นกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน หรือธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานก็ตาม

คำถามต่อไปที่ท่านถามว่า

ผมเองก็ปฏิบัติทั้งสองทาง ตามปกติก็ปฏิบัติ ตามสมาธิก็ปฏิบัติ เพราะเห็นว่าสติเกิดทั้งสองทาง แต่ทางนั่งสมาธิ สติเกิดได้มากกว่าตามปกติหลายเท่า ถ้าอยู่ตามปกติ กิเลสภายนอกไหลเข้ามา กิเลสภายในก็ลุกขึ้นรับกันไม่ขาดสาย จึงทำให้สติเกิดได้น้อย เหมือนลมพัดขยะมูลฝอยเข้าใส่กองไฟ ก็ลุกโพล่งขึ้น และทวีความร้อนให้มากขึ้นทุกที เพราะฉะนั้น เราต้องให้ห่างออกไปเสียก่อน เพื่อหาเครื่องมือมาดับไฟ ถ้าเรามีแต่มือ ก็ไม่สามารถจะดับไฟได้ เพราะฉะนั้น การไปสำนักเพื่อเจริญสติให้พ้นกับอารมณ์ภายในนั้น จนสติคล่องตัว มีกำลังพอสมควรแล้ว ก็อาจจะรู้ทันกับอารมณ์ภายนอก ไม่ยากเลย

ถ้าท่านเป็นผู้ที่อบรมเจริญสมาธิ ท่านย่อมมีความชำนาญในการที่จะให้จิตเป็นสมาธิ เพราะว่ามีปัจจัยที่จะให้สมาธิเกิดได้ง่าย เกิดได้เร็ว เกิดได้บ่อย แต่ไม่ใช่สติปัฏฐาน เพราะว่าไม่ใช่สติที่ระลึกรู้ลักษณะของอกุศลจิต หรืออกุศลธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนั้นว่าไม่ใช่ตัวตน และไม่สามารถที่จะรู้ชัดในลักษณะของนามธรรมและ

รูปธรรมทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจตามปกติได้ เพราะว่าจุดประสงค์คนละอย่าง

ท่านที่หวังว่าจะเจริญสมาธิให้จิตสงบเสียก่อน เพื่อที่จะได้เป็นวิปัสสนาง่ายขึ้น ท่านสะสมเหตุสำหรับสมาธิ แต่ไม่ได้สะสมเหตุสำหรับปัญญาที่จะรู้แล้วละการไม่รู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เพราะฉะนั้น ผลก็คือ เมื่อเหตุได้สะสมที่จะให้เป็นสมาธิ ท่านก็ยอมรับว่า สมาธิของท่านมีมากกว่า และเกิดได้ง่ายกว่า แต่ท่านไม่กล่าวถึงปัญญาที่รู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจตามปกติ และท่านยังกล่าวว่า รู้ไม่ได้ แสดงให้เห็นว่า ไม่ได้สะสมเหตุปัจจัยพอสำหรับปัญญาที่จะรู้ในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ ตามปกติตามความเป็นจริง

ถ้าท่านเข้าใจข้อปฏิบัติถูก รู้ลักษณะของสติ และรู้ว่าปัญญาที่จะดับกิเลสได้จะต้องรู้อะไร สติจะเกิดในขณะที่กำลังเห็นในขณะนี้ก็ได้ ในขณะที่กำลังได้ยินก็ได้ ไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ สถานที่ใด สติเกิดได้ เพราะว่าท่านมีความเข้าใจถูกเป็นปัจจัยให้สติเกิดเมื่อสติเกิดได้ ท่านก็รู้ว่า สติที่ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมต่างหากที่จะเป็นปัจจัยให้ปัญญาคมกล้าสามารถที่จะแทงตลอด ละคลายความไม่รู้ในลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ไม่ว่าจิตจะเป็นสมาธิหรือไม่เป็นสมาธิก็ตาม ปัญญาที่ได้อบรมจนคมกล้าแล้วนั้น สามารถแทงตลอดในความไม่เที่ยง ในความเกิดดับ ในการที่ไม่ใช่ตัวตนของสภาพธรรมทั้งหลายได้

โดยมากท่านใช้คำอุปมาตามความเข้าใจของท่าน ที่ท่านกล่าวว่า ผมเองก็ปฏิบัติทั้งสอง ตามปกติก็ปฏิบัติ ตามสมาธิก็ปฏิบัติ เพราะเห็นว่าสติเกิดทั้งสองทาง แต่ทางนั่งสมาธิ สติเกิดได้มากกว่าตามปกติหลายเท่า เพราะอยู่ตามปกติ กิเลสภายนอกไหลเข้ามา กิเลสภายในก็ลุกขึ้นรับกันไม่ขาดสาย จึงทำให้สติเกิดได้น้อยเหมือนลมพัดขยะมูลฝอยเข้าใส่กองไฟ ก็ลุกโพล่งขึ้น และทวีความร้อนให้มากขึ้นทุกที เพราะฉะนั้น เราต้องให้ห่างออกไปเสียก่อน เพื่อหาเครื่องมือมาดับไฟ ถ้าเรามีแต่มือ

เราก็ไม่สามารถจะดับไฟได้ เพราะฉะนั้น การไปสำนักเพื่อเจริญสติให้ทันกับอารมณ์ภายใน จนสติคล่องตัว มีกำลังพอสมควรแล้ว ก็อาจจะรู้ทันกับอารมณ์ภายนอกไม่ยากเลย

นี่คือคำอุปมาของท่านที่ว่า ถ้าเรามีแต่มือ เราก็ไม่สามารถจะดับไฟได้ เพราะฉะนั้น ต้องให้ห่างออกไปเสียก่อน โดยไปสำนักปฏิบัติเพื่อหาเครื่องมือมาดับไฟ ขอให้พิจารณาว่า ต้องอาศัยเครื่องมือจริง แต่เครื่องมือที่จะดับไฟกิเลส นั่นคืออะไร สมภาหรือว่าปัญญา

ถ้าเป็นสมภา ผู้ที่อบรมเจริญสมณภาวนาในครั้งก่อนการตรัสรู้ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องดับกิเลสได้ก่อนการตรัสรู้ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะว่าท่านเหล่านั้นอบรมเจริญสมภา กันมาก แต่ไม่ได้อบรมเจริญสติปัญญา อริยมรรคมีองค์ ๘ ที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ซึ่งผู้ใดที่ได้อบรมมาแล้วในอดีต ได้ฟังธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง หรือพระสาวกของพระผู้มีพระภาคแสดง เมื่อเหตุพร้อมที่จะให้เกิดผล การรู้แจ้งอริยสัจธรรมก็เกิดขึ้น แต่เหตุที่เป็นเครื่องมือนี้คืออะไร ถ้าไม่ใช่การอบรมเจริญสติปัญญาเป็นภพ ๆ เป็นชาติ ๆ เป็นอนันตชาติ นับไม่ถ้วน ถ้าศึกษาประวัติของพระสาวกทั้งหลายจะเห็นได้ว่า ท่านไม่ใช่เพียงแต่อบรมในชาตินี้ แต่ว่าอดีตชาติท่านก็ได้เคยสะสมอบรมมามากมาย

และก็เป็นความจริงที่ท่านเจ้าของจดหมายกล่าวว่า เพราะอยู่ตามปกติกิเลสภายนอกไหลเข้ามา กิเลสภายในก็ลุกขึ้นรับกันไม่ขาดสาย จึงทำให้สติเกิดได้น้อย เหมือนลมพัดขยะมูลฝอยเข้าใส่กองไฟ ก็ลุกโพล่งขึ้น และทวีความร้อนให้มากขึ้นทุกที

จริงหรือไม่จริงข้อนี้ จริง ก็ต้องยอมรับว่าจริง สภาพธรรมตามความเป็นจริง ปรากฏให้รู้ ว่า แต่ละท่านนั้นมีกิเลสมากเพียงไร เพราะฉะนั้น ก็ควรจะรู้ใช้ใหม่ อย่าไปคิดว่า กิเลสของท่านน้อย ๆ เพียงเป็นสมภา ก็จะละกิเลสได้ นั่นผิด แต่ว่าอุปมาที่ท่านยกตัวอย่างไม่ผิด ถูก เป็นสภาพธรรมตามความเป็นจริงที่จะให้รู้ด้วยว่า ท่านที่อยู่ตามปกติมีกิเลสมากแค่ไหน เมื่อรู้ตามความเป็นจริงจะได้เพียรอบรมที่จะระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรม เพื่อให้ปัญญาเป็นเครื่องมือที่จะดับไฟคือกิเลสได้

ตามปกติท่านรู้ว่ามกิละสมมาก นั่นถูกแล้ว และการดับกิเลสก็ต้องดับกิเลสที่ท่านมีมาก ๆ นี่จนกว่าจะหมด

ชีวิตของแต่ละท่านที่อบรมเจริญสติปัฏฐานตามปกติตามความเป็นจริง แม้พระสาวกในอดีต ถ้าท่านศึกษาชีวิตของพระสาวกเหล่านั้น จะเห็นได้ว่า การอบรมเจริญสติปัฏฐานตามปกตินี้ ต้องมีความเพียรที่จะระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมแล้วแต่ว่า วิธีชีวิตของภพหนึ่งชาติหนึ่ง ท่านจะประสบพบเห็นอะไร ดำเนินไปอย่างไร ท่านก็ต้องอบรมเจริญปัญญา รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงในชีวิตของท่านนั่นเอง และกว่าจะได้รู้แจ้งอริยสัจธรรม ก็หลาย ๆ อสงไขยกับ ตามความเป็นจริงต้องเป็นอย่างนี้

ถ้าอดีตชาติเป็นสิ่งที่ท่านระลึกไม่ได้ ดูตามความเป็นจริงในปัจจุบันชาติก็ได้ ท่านมีความเข้าใจเรื่องของการเจริญสติปัฏฐาน ความเพียรเกิดขึ้นพร้อมสติโดยการระลึก และก็ศึกษา สังเกต สำเนียงที่จะรู้ว่า สภาพรู้เป็นอย่างไร สิ่งที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ไม่ใช่สภาพรู้อย่างไร ที่ละเล็กทีละน้อย เกิดขึ้นในวันหนึ่งตามเหตุตามปัจจัย คล้ายกับท่านอยู่ในกระแสของกิเลส ในห้วงน้ำใหญ่ของกิเลส ท่านว่ายเพื่อที่จะถึงฝั่ง แต่ในขณะที่เดียวกัน คลื่นลูกใหญ่บ้าง ลูกน้อยบ้าง ก็ขัดท่านห่างออกไป และท่านก็เพียรอีกชนิดหนึ่งที่จะระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม แต่ว่าคลื่นก็ยังคงมีมาอยู่เรื่อย ๆ บางครั้งก็เป็นคลื่นลูกเล็ก บางครั้งเป็นคลื่นลูกใหญ่ แล้วแต่ว่าจะขัดท่านถอยกลับมามากเท่าไร และท่านก็มีความเพียรที่จะว่ายต่อไปอีกเท่าไรในห้วงน้ำของกิเลส จนกว่าท่านจะถึงฝั่ง

คือ ทุก ๆ ขณะที่กิเลสมาก ๆ ที่ปรากฏ เป็นความจริงให้ท่านรู้ว่า ท่านยังมีกิเลสมากเหลือเกินที่จะต้องขัดเกลา ที่จะต้องรู้ ที่จะต้องละ และความเพียรนี้จะเพียรที่ไหน จะเพียรเมื่อไร ขณะนี้ถ้าสติระลึกเป็นความเพียรใหม่ ก็เป็นแล้ว เมื่อสติเกิด ก็เพียรศึกษา สังเกต สำเนียงที่จะรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่ปรากฏ จนกว่าจะเป็นปัญญาที่ได้สะสมและคมกล้าที่จะรู้แจ้งแทงตลอดในลักษณะของสภาพ

ธรรมที่กำลังปรากฏ ไม่ว่าชีวิตของท่านจะเป็นอย่างไร เมื่อเหตุสมควรแก่ผล ผลก็สามารถที่จะเกิดขึ้นรู้แจ้งอริยสัจธรรมในชาตินั้นได้

อย่างชีวิตของท่านวิสาขามิคารมารดา ชีวิตของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ชีวิตของท่านพระยสกุลบุตร ชีวิตของท่านพระสารีบุตร ชีวิตของท่านพระอานนท์ แต่ละชีวิตก็วิจิตรต่างกันไปตามกรรม แต่เพราะท่านได้สะสมเหตุที่สมควรจะได้รู้แจ้งอริยสัจธรรม ท่านก็สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมในชาตินั้นได้ เพราะฉะนั้น ไม่ควรที่จะคอยเฝ้ากังวลถึงนามรูปปริจเฉทญาณ ปัจจัยปริคคหญาณ สัมมสนญาณ อุทยัพพญาณ หรือญาณใด ๆ เลย

ไม่ควรแม้แต่จะกังวลว่า ขณะนี้กำลังปฏิบัติ เพราะถ้าเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ปกติ ไม่ใช่การรู้สภาพธรรมทั่วจนเป็นปกติ ที่จะละคลายการยึดถือนามธรรมและรูปธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล แต่ถ้าท่านรู้ว่า ทุกครั้งที่สติเกิดระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรม จุดประสงค์ คือ การเพียรศึกษา สังเกต สำเนียงที่จะให้ปัญญารู้ว่าเป็นนามธรรมหรือเป็นรูปธรรม นี่คือเหตุที่จะให้รู้แจ้งอริยสัจธรรมในวันหนึ่ง

ไม่ต้องกังวลว่า กำลังปฏิบัติหรือว่ากำลังไม่ปฏิบัติ เมื่อสติเกิด ก็สังเกต สำเนียงที่จะให้เป็นปัญญาที่รู้ในลักษณะของนามธรรม ในลักษณะของรูปธรรมที่ต่างกันแต่ละลักษณะ นี่คือเหตุที่จะให้ถึงนามรูปปริจเฉทญาณ ปัจจัยปริคคหญาณ สัมมสนญาณ อุทยัพพญาณ และวิปัสสนาญาณขั้นต่าง ๆ ในเมื่อมีการสะสมเหตุแล้ว ผลย่อมเกิด แต่ให้เป็นปกติ อย่าให้เกิดความคิดว่า ขณะนี้กำลังปฏิบัติ เพราะถ้าเป็นอย่างนั้น ตัวตนจะพยายามทำอย่างนั้นอย่างนี้อีกมากมายหลายอย่าง โดยที่ไม่ใช่ปัญญาที่เกิดเพราะสังเกต สำเนียงรู้ว่า แม้ขณะนั้น ๆ ก็เป็นเพียงนามธรรมที่คิดอย่างนั้น ประจักษ์อย่างนั้น เป็นไปอย่างนั้น ไม่ใช่ตัวตน

๕๐๘

ความเป็นตัวตนมีมากเกินไป สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้อบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม

ท่านผู้ฟังท่านหนึ่งเล่าให้ฟังว่า เวลาที่สติเกิดอดไม่ได้ที่จะมีความรู้สึกว่ กำลังปฏิบัติ เป็นตัวตนใหม่ขณะที่รู้สึกว่กำลังปฏิบัติ ใครหล่ที่กำลังปฏิบัติ ไม่ใช่การสังเกต สำเนียก รู้ในลักษณะของสภาพรู้ที่กำลังรู้ในสิ่งที่กำลังปรากฏ กำลังรู้ก่อนเป็นลักษณะรู้ชนิดหนึ่ง ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่เราที่กำลังรู้ก่อน ปัญญาจะต้องเกิดระลึกรู้สังเกต สำเนียกจนรู้ว่ ลักษณะรู้ ชาติรู้ในขณะนั้น รู้ก่อนเท่านั้น เพราะฉะนั้นแทนที่จะเป็นการสังเกต สำเนียกจนเป็นการรู้ในลักษณะของสิ่งที่ปรากฏ แต่เกิดมีความรู้สึกว่ กำลังปฏิบัติ จะพ้นความเป็นตัวตนไม่ได้ เพราะว่าใครกำลังปฏิบัติ ก็ต้องเป็นเราที่กำลังปฏิบัติ แต่เมื่อไม่มีการศึกษา สังเกต สำเนียกที่จะรู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ ตัวตนก็กระทำกิจของตัวตนต่อไป

การฟังเรื่องการอบรมเจริญปัญญา ต้องฟังด้วยดี สังเกต สำเนียก ในขณะที่สติระลึกรู้ เพื่อขัดเกลากการที่เคยยึดถือสภาพธรรมทั้งปวงว่เป็นตัวตน จนกว่าจะเป็นปัญญาที่เริ่มรู้จริง ๆ ในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏแต่ละทาง ที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น จริง ๆ

ผู้ฟัง เท่าที่ผมฟัง ๆ ดู สังเกตดู ผู้ถามเป็นผู้ที่พยายามศึกษา และเป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งผู้ถามสงสัยข้อปฏิบัติว่ ตามที่ท่านฟังมามีการขัดแย้งกัน ท่านก็ไม่ว่จะปฏิบัติตามอาจารย์ท่านใด ส่วนมากอาจารย์ที่บรรยายทางวิทยุต่าง ๆ ก็เป็นผู้ที่ประชาชนนับหน้าถือตากันทั้งนั้น เมื่อเป็นอย่างนั้นแล้ว จะเลือกอาจารย์ไหนก็ถูกทั้งนั้น ท่านก็เลยปฏิบัติทั้งสองอย่าง

เรื่องสมาธิรู้สึกว่ ท่านเข้าใจเรื่องของสติดี ท่านบอกว่า เวลาเข้าห้องปฏิบัติ แล้วไปนั่งสมาธิสติจะเกิดมาก คือ การทำสมาธินั้นที่เป็นกุศล จะเกิดกุศลสติ เรื่องทำ

สมาธิ ก่อน ๆ นี่ที่ผมยังไม่ได้ฟังอาจารย์บรรยายเรื่องแนวทางเจริญวิปัสสนากกรรมฐาน ผมก็ทำอยู่ ขณะที่ทำสมาธิสติเกิด และเกิดมากกว่าขณะที่ไม่ได้ทำสมาธิ แต่ไม่รู้ว่า การทำสมาธินั้นสติเกิดมากกว่า ซึ่งสตินั้นก็มีทั้งมิจฉาสติและสัมมาสติ ลักษณะของ สตินั้น ทั้งสัมมาสติก็ไม่รู้ ทั้งมิจฉาสติก็ไม่รู้ แต่รู้สภาพธรรมบางอย่าง

เมื่อก่อนนี้ผมทำสมาธิ อาจารย์ให้กรรมฐาน ท่องพุทโธ ท่องไป ๆ เดี่ยวก็นึก คิดไปเรื่องโน้นเรื่องนี้ เวลากลางวันเราก็กทำกิจกรรมต่าง ๆ บางวันถ้าไม่มีอุปสรรค วันนั้นพุทโธก็ตั้งอยู่ได้ดีหน่อย ถ้าวันไหนมีอุปสรรคอย่างรุนแรง พุทโธได้ ๓ – ๔ คำ เท่านั้น ก็นึกไปถึงเรื่องอุปสรรคที่เกิดขึ้นในวันนั้น ๆ แล้ว ซึ่งขณะนั้นเราก็ไม่รู้ ขณะที่ ท่องพุทโธมีสติ เราก็ไม่รู้ว่า มีสติ แต่พอใจว่า วันนี้จิตอยู่กับพุทโธได้นานดี พอใจ เท่านั้น ถ้าวันไหนจิตไม่ได้อยู่ที่พุทโธ คือนั้นไม่พอใจ จิตฟุ้งซ่านบ้าง ไม่รวมบ้าง ก็ว่า กันไปต่าง ๆ นานา

ขณะที่จิตอยู่กับพุทโธ ภาวนาว่า พุทโธ พุทโธ ขณะนั้นไม่รู้เลยว่า จิตที่ตรึก ว่าพุทโธนั้น ก็รู้แต่ว่าเราท่องพุทโธ แต่ไม่รู้ว่า เป็นเพียงนามธรรมชนิดหนึ่งเท่านั้น และ ขณะที่จิตนึกคิดไปในอารมณ์ที่ประสพ ที่ไม่พอใจในวันนั้น ก็ไม่รู้ว่าจิตที่คิดนั้นก็มี สภาพเป็นอนัตตา ก็พยายามที่จะบังคับให้อยู่กับพุทโธ ถ้าไม่ใช่เป็นผู้ที่เจริญสติปัฏฐานรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงแล้ว ส่วนมากผู้ที่ทำสมาธิมักจะเป็นอย่างนี้

คือนั่นที่จิตอยู่กับอารมณ์กรรมฐานที่รับมาจากอาจารย์แล้ว คือนั่นก็พอใจ ถ้าจิตไม่ได้อยู่ที่อารมณ์กรรมฐาน ก็ไม่พอใจ ซึ่งแสดงว่า ผู้ที่ปฏิบัติสมาธินั้นไม่รู้จัก สภาพธรรมตามความเป็นจริงว่า สภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา แต่ถ้าไปบอกผู้ นั้นว่า ไม่รู้จักสภาพธรรมว่าเป็นอนัตตา เขาจะโกรธ เพราะเขาเชื่อว่า สภาพธรรมทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แต่ว่าลักษณะที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาที่เกิดขึ้น ผู้ที่ไม่ได้ศึกษา ไม่ได้ปฏิบัติ เขาจะไม่รู้จริง ๆ แต่อย่าไปบอกว่า เขาไม่รู้ เขาจะโกรธแน่

ที่อาจารย์เคยบรรยายว่า ผู้ใดที่จะปฏิบัติธรรม ไม่ให้เป็นนักปราชญ์ ผู้ที่จะ ศึกษาพระพุทธศาสนา ไม่ให้เป็นนักปราชญ์เจ้าความคิด ถ้าเจ้าความคิดหรือเป็น

นักปราชญ์แล้ว ผิดหมด เพราะว่าสัพพัญญุตญาณ ไม่ใช่ธรรมที่ธรรมดาสามัญชนที่จะคิดได้ ฉะนั้น จะต้องศึกษาตามพระธรรมที่พระองค์ได้ทรงแสดงแล้ว และปฏิบัติตามพระองค์เท่านั้น ที่มีข้อปฏิบัติต่าง ๆ กันทุกวันนี้ ก็เกิดจากความคิดนี้ เพราะบางคนถือว่า เป็นเจ้าปัญญา เจ้าความคิด แต่คิดออกมาที่ไรก็ผิดทุกที ถ้าจะปฏิบัติธรรมตามพุทธศาสนาแล้ว อย่าพยายามคิด

เวลานี้การศึกษาก็มีปัญหา ส่วนมากคนมักจะกลัวพระไตรปิฎก ทั้งที่ไม่เคยอ่านก็กลัวว่า อ่านแล้วจะไม่รู้เรื่อง ถ้าเป็นผู้ที่ฟังน้อย ปฏิบัติไม่ถูก และไม่รู้เรื่องจริง ๆ ก็ต้องอ่าน ต้องพยายาม

คนส่วนมากมักจะไปหาหนังสือที่เกาใจอาจารย์ต่าง ๆ แต่งขึ้นมา และมักจะไขว้เขว มักจะนำหัวข้อของพระพุทธเจ้ามาอ้าง และเอาความเห็นของตัวเองใส่ไป เพราะฉะนั้น การศึกษาเวลานี้ยาก และข้อปฏิบัติก็ยาก ขอเน้นว่า ถ้าตั้งใจจะศึกษาพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาแล้ว จะต้องพยายามศึกษาในพระไตรปิฎกให้ละเอียด ก็จะปฏิบัติได้ถูกหนทางแน่

สุ. ขอบพระคุณท่านผู้ฟัง ที่ได้แสดงความคิดเห็นของท่านที่คิดว่าจะเป็นการประโยชน์และเกื้อกูลต่อท่านผู้ที่สนใจจะศึกษาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มศึกษา

ขอล่าวถึงการอบรมเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นการอบรมเจริญมรรคมงคล ๘

สติปัฏฐานมี ๔ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

เป็นที่ยอมรับใช้ใหม่ ไม่มีใครคิดที่จะตัดออกไปสักหัวข้อเดียว หรือว่าบรรพเดียวใช้ใหม่ เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่ากิเลสมาก กายก็ยึดถือว่าเป็นเรา เวทนาความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งหมด ในวันหนึ่ง ๆ ก็เป็นเรา ยึดถือว่าเป็นตัวตน จิตแต่ละชนิดแต่ละขณะ แต่ละประเภท ก็ยึดถือว่าเป็นเรา ธรรมทั้งหลายที่ปรากฏ ก็ยึดถือว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ เป็นเรา เป็นของเรา นี่คือกิเลส และในวันหนึ่ง ๆ จะมากสักแค่ไหน

ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงทรงให้ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมนั้น ๆ คือ สภาพธรรมทุกอย่างที่มีจริง ที่ปรากฏ เพื่อที่จะได้รู้ตามความเป็นจริงว่า เป็นสภาพธรรมแต่ละชนิดแต่ละอย่างซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป เพราะฉะนั้น จะเลือกว่า สถานที่นี้ สำนักนี้ อยู่ที่นี่ จึงเป็นการปฏิบัติ เพียงเท่านั้นก็ไม่ถูก เพราะว่าสภาพธรรมทั้งหลาย ต้องเป็นแต่เพียงธรรมเท่านั้น เสมอกันหมด

จิตที่สงบไม่ใช่ตัวตน จิตที่ไม่สงบไม่ใช่ตัวตน พระผู้มีพระภาคทรงให้รู้ลักษณะของจิตที่ไม่สงบหรือไม่ เพราะเหตุใด เพราะเมื่อยึดถือว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลอยู่ จึงต้องอบรมเจริญปัญญา ให้สามารถรู้ได้จริง ๆ ว่า แม้จิตที่ไม่สงบไม่ใช่ตัวตน จึงจะละการยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นตัวตน สัตว์ บุคคลได้

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงสติปัฏฐาน ๔ สำหรับพุทธบริษัททั้งบรรพชิตและฆราวาส ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่อบรมเจริญสมถภาวนา หรือมิได้เจริญสมถภาวนาก็ตาม สำหรับผู้ที่อบรมเจริญสมถภาวนา จิตสงบ พระผู้มีพระภาคมิได้ตรัสให้ระลึกถึงลักษณะเฉพาะของจิตที่สงบ แต่ไม่ว่าจะบิณฑบาต ไม่ว่าอาหารจะประณีต ไม่ประณีต ไม่ว่าความรู้สึกจะเป็นสุข เป็นทุกข์ เป็นโสมนัส เป็นโทมนัสประการใดก็ตาม ไม่ว่าสัญญาจะเป็นความจำทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ ทรงแสดงธรรมให้สติเกิดขึ้นระลึกถึง เพื่อที่จะไม่ยึดถือสภาพของสัญญา ความทรงจำต่าง ๆ นั้นว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ บุคคลด้วย ทั้งรูปขันธ์ ทั้งเวทนาขันธ์ ทั้งสัญญาขันธ์ ทั้งสังขารขันธ์ ทั้งวิญญาณขันธ์

เพราะฉะนั้น ปกติของบุคคลใดเป็นผู้เจริญสมถภาวนา ก็อบรมเจริญสติปัฏฐานที่จะระลึกถึงว่า เป็นแต่เพียงนามธรรมที่สงบ ที่ไม่ใช่ตัวตน เพราะว่าบุคคลนั้นจะสงบตลอดเวลาไม่ได้ จะมีแต่จิตที่สงบเท่านั้นไม่ได้ จิตที่ไม่สงบก็มี จิตเห็นก็มี จิตได้ยินก็มี ด้วยเหตุนี้ พระสาวกทั้งหลายจึงเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานตามชีวิตจริง ๆ ที่ท่านได้สะสมมา

ขณะที่คิดนึก บอกว่าระลึกไม่ได้ เมื่อยังไม่ได้อบรมเหตุปัจจัยที่จะระลึก การระลึกได้ก็ไม่มี เพราะฉะนั้น ก็อบรมเจริญสติปัญญาที่จะรู้ว่า แม้สภาพที่คิดนึกก็

เป็นแต่เพียงนามธรรมที่กำลังรู้เรื่อง เป็นธาตุรู้เรื่อง เป็นสภาพรู้ค่า ไม่ใช่สภาพรู้สิ่งที
ปรากฏทางตา ไม่ใช่สภาพรู้เสียงทีปรากฏทางหู เป็นธรรมทั้งหมด ตามปกติ
เพราะฉะนั้น การอบรมเจริญสติปัฏฐานจึงเป็นปกติของแต่ละชีวิต

สภาพธรรมตามความเป็นจริงมีหลายระดับชั้น รู้ชัด กับ รู้

รู้ชัด เพราะกำลังประจักษ์สภาพธรรมทีกำลังปรากฏ ไม่ใช่เพียงคิดนึก

รู้ชัด เพราะประจักษ์อย่างนั้น จะใช้คำว่า เห็นแจ้ง หรือว่าเห็นในสภาพธรรมที
ปรากฏได้ไหม ไม่ใช่เห็นโดยไม่รู้ เพราะฉะนั้น ก็ไม่ใช่เพียงขั้นเข้าใจและคิด และก็
คาดคะเน และก็รู้เฉย ๆ แต่ยังมีความรู้ระดับชั้นต่าง ๆ ด้วย

ถ. เกี่ยวกับจดหมายฉบับนี้ ท่านอาจารย์ตอบปัญหาแล้ว และยกตัวอย่าง
บางเรื่อง เช่น คำว่า อ่อน ซึ่งทุกคนแต่ละลงไปทีไหนทีอ่อน บุคคลนั้นย่อมรู้ว่า สิ่งนี้
อ่อน แต่เป็นขั้นสติปัฏฐานหรือยัง คนส่วนมากก็บอกว่า ฉันก็รู้ว่าอ่อน ไม่ใช่ว่าไม่รู้
แต่เป็นสติปัฏฐานหรือเปล่าไม่รู้ ไม่เห็นมีสติอะไร และขั้นตอนที่ว่า เมื่อรู้อ่อนก็ระลึก
ถึงว่า อ่อนนี้เป็นรูป แล้วก็ระลึกอีกว่า รูปนี้ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เป็นระดับชั้น
เป็นตอน ๆ อย่างนี้ คล้าย ๆ กับว่า รวบยอดเข้าไปปนกันทีเดียว รู้อ่อนและก็รู้ว่าไม่ใช่
สัตว์ บุคคล ตัวตน เป็นแต่เพียงรูปธรรม อะไรอย่างนี้ ไปรวบยอดอย่างนี้ จะมีสติ
ตรงไหนใน ๓ ตอนนี้

ขั้นต้นใคร ๆ ก็รู้ แต่จะไปทีไหนทีอ่อน ก็รู้ว่าอ่อน แต่เขาก็ไม่รู้ว่า อ่อนนี้เป็น
รูปธรรมหรือนามธรรม ถ้าศึกษามากก็ระลึกได้ว่า อ่อนนี้เป็นเพียงรูปธรรมเท่านั้น และก็
ระลึกอีกว่า รูปธรรมนี้ไม่ใช่สัตว์ บุคคล นี่ ๓ ระยะเวลาแล้ว ตรงไหนทีจะเรียกว่า สติเกิด
และปัญญาเกิด รู้ชัดตามความเป็นจริง

ส. การทีจะรู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมโดยการประจักษ์ ไม่ใช่
เพียงแต่การรู้เพราะคิด หรือเพราะสติเพิ่งเริ่มระลึก นี่ต่างกัน การทีจะรู้ในลักษณะของ
นามธรรมจริง ๆ การทีจะรู้ลักษณะของรูปธรรมจริง ๆ ปัญญาจะต้องเกิดเพิ่มขึ้นเป็น
ความละเอียดจริง ๆ

ขอกล่าวถึงทางตา เห็นอะไร ท่านมีความคิดนึกในสิ่งที่เห็นบ้างไหม ท่านอาจจะไม่สังเกตเลย แต่ความจริงการจดจำในรูปพรรณสัณฐาน เป็นความรู้ที่ซึมซาบว่าเป็นไต่ะ เป็นเก้าอี้ ถ้าไม่นึกถึงสัณฐานนั้น จะมีความจำในลักษณะของไต่ะ ในลักษณะของเก้าอี้ได้ไหม เพราะฉะนั้น เห็นกับการนึกถึงสัณฐานของรูปสิ่งที่ปรากฏเป็นคนละขณะที่ต่างกัน ที่จะรู้ว่าเห็นในขณะนี้เป็นแต่เพียงสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ในสี่สังขารขณะที่เพียงปรากฏเท่านั้น โดยความเป็นนามธาตุ เป็นนามธรรมไม่ใช่ตัวตน

และความรู้ต้องละเอียดขึ้น จนกระทั่งสามารถที่จะรู้ความต่างกันว่า ที่เห็นเป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่ปรากฏ โดยที่ไม่ได้ตรึกหรือนึกถึงสัณฐานของสิ่งที่ปรากฏนั้น ไม่ว่าจะเป็นตา หู จมูก ลิ้น กาย การระลึก การรู้ ต้องตรงลักษณะเพิ่มขึ้น

ขณะนี้เห็นหลายอย่างใช่ไหม เพราะสัณฐาน มีสัญญา ความทรงจำในสัณฐานนั้น ซึ่งไม่ใช่เพียงเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตาเท่านั้น การอบรมเจริญปัญญาต้องเพิ่มขึ้นจนเป็นความรู้ชัดขึ้นจริง ๆ จึงจะประจักษ์ลักษณะของนามธรรมเป็นนามธรรมรูปธรรมเป็นรูปธรรมที่ละลักษณะได้

ถ. เท่าที่อาจารย์ชี้แจงมาแล้วนั้น สำหรับผู้ที่ศึกษาธรรมทั่ว ๆ ไป ท่านทราบ ไม่ใช่ท่านไม่ทราบ สมมุติว่า เราอยู่ในที่มีด ไปกระทบสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้าที่เป็นของอ่อน แต่ยังไม่รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นอะไร เขาไม่รู้ในขณะนั้น ขั้นนี้เขารู้ว่าอ่อน ไม่ใช่รู้อย่างอื่น รู้ว่าอ่อนจริง ๆ แต่ไม่มีสติ ไม่มีความคิดที่จะไปนึกถึงว่า อ่อนนี้เป็นรูปธรรมหรือเป็นตัวตนหรือเปล่า ถ้าไม่มีสติที่จะระลึกถึงอย่างนั้น จะไปรู้หรือว่าไม่ใช่ตัวตนอะไรอย่างนี้ เขารู้ว่าอ่อนในขณะนั้น แต่เขาไม่รู้ว่า อ่อนนี้ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล อะไรทั้งนั้น เขายังไม่รู้ในขั้นนี้ เขารู้แต่ว่าอ่อน และไม่ว่าอ่อนนั้นคืออะไร

สุ. ชีวิตจริงเป็นอย่างนี้ อ่อนต้องเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดแน่ ๆ ในความรู้สึกของเขา ไม่ใช่รู้ว่าขณะนั้นเป็นแต่เพียงสภาพของรูปอ่อนที่ไม่ใช่อะไรทั้งหมด ไม่ใช่ตัวตน สัตว์ บุคคล แต่ในความรู้สึกของเขา เป็นอะไรอย่างหนึ่งซึ่งอยากจะรู้ว่า อ่อนนั้นคืออะไร ไม่ใช่ความรู้ว่า เป็นแต่เพียงลักษณะของธาตุชนิดหนึ่งซึ่งปรากฏเวลากระทบกาย เพราะฉะนั้น ต้องเจริญสติที่จะรู้ว่า คิด ไม่ใช่กำลังรู้ในสภาพที่รู้อ่อน

หรือไม่ใช่การรู้ลักษณะอื่นที่ปรากฏว่า เป็นสภาพที่ปรากฏ ไม่ใช่อะไรสักอย่างเดียว
เป็นแต่เพียงธาตุอื่น ลักษณะอื่นเท่านั้นเอง

๕๐๙

ถ. ลักษณะอ่อน ผู้ที่เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ กระทบรู้ว่าอ่อน เขาไม่จำเป็นที่จะต้องคิดว่า อ่อนนี้เป็นรูปธรรม หรือว่าไม่ใช่สัตว์ บุคคล อย่างนี้มีสติหรือเปล่า

ส. ผู้ที่อบรมเจริญสติปัฏฐาน เมื่อยังไม่รู้ มีแต่อ่อนปรากฏ ที่แรกไม่รู้ว่าเป็นอะไร ก็จะสำเนียงก สังเกต แยกที่จะรู้ว่า อ่อนนั้นไม่ใช่ลักษณะที่รู้อ่อน ส่วนรู้อ่อนก็เป็นแต่เพียงสภาพที่รู้อ่อนเท่านั้น และระลึกอีกจนกว่าจะเป็นความรู้ชัด สติที่ระลึกอย่างนั้นก็ดับแล้ว แต่ก็เกิดอีกได้ ระลึกที่อ่อนนั้นต่อไปอีกก็ได้ และก็สังเกต สำเนียงอย่างสั้น ๆ จนกว่าจะเป็นความรู้จริง ๆ ไม่ระลึกที่อ่อน ก็ระลึกที่อื่นต่อไปได้

ถ. กระทบทันทีเขาก็รู้ว่าอ่อน เพราะมีปกติเจริญสติ รู้ว่าสิ่งนี้อ่อน แต่ว่าความรู้อย่างนี้ ขอเรียนถามว่า เขารู้รอบไปถึงว่า สิ่งนี้เป็นแค่รูปธรรม สิ่งนี้ไม่ใช่ตัวตน สัตว์ บุคคล รู้รอบไปอย่างนี้ หรือว่าไม่รู้รอบ

ส. ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้ทันที ความสงสัยต้องมี จนกว่าจะเป็นการระลึกทั่วและชัดขึ้น จนกระทั่งขึ้น

ถ. รู้อ่อน คือ กระทบทันทีอ่อนปรากฏ เขามีออก ดับไปแล้ว และระลึกถึงอ่อนนี้อีก แต่ตอนนั้นของจริงไม่มีแล้ว

ส. อะไรจริง ๆ ไม่มี

ถ. อ่อนดับไปแล้ว

ส. รู้หรือที่ดับ

ถ. ก็ปรากฏว่าไม่มีแล้ว

ส. แต่ไม่ได้รู้ว่าดับ

ถ. จำไว้ต่างหาก

ส. เพราะว่าขณะนั้นก็เป็นตัวเราเต็มที่ จนกว่าจะระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมต่างกันไปเรื่อย ๆ

ถ. นี่แหละที่สงสัยมาก ขึ้นตอนของระดับนี้ สงสัยกันมากกว่า ทำไมฉันไม่มีสติสักที อะไรเป็นรูป อะไรเป็นนาม ก็เรียนมาหมดแล้ว

ส. ก็สติของฉันยังไม่พอ ยังไม่ทั่ว เพราะวาระลึกแล้ว ก็สงสัยอีก ฉันไม่มีสติ ตัวฉันก็ยังเต็มอยู่ ไม่ใช่การรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมหลาย ๆ ลักษณะ จนชิน จนทั่ว

ถ. หมายความว่า อ่อนฉันก็รู้ ไม่ใช่ว่าฉันไม่รู้ แต่สติอยู่ตรงไหน

ส. แสดงว่า ที่ว่าฉันรู้นั้นยังไม่พอ ต้องอบรมไปอีกเรื่อย ๆ

มีจดหมายของท่านผู้ฟังอีกฉบับหนึ่ง มาจากบ้านเลขที่ ๗๗๑๘ ต. จระเข้ใหญ่ อ. บางปلام้า จ. สุพรรณบุรี

๑๖ มกราคม ๒๕๑๘

กราบเรียน อาจารย์สุจินต์ที่เคารพ

ดิฉันฟังรายการอาจารย์มาเป็นเวลาประมาณ ๖ ปีกว่าเห็นจะได้ ในระหว่าง ๒ – ๓ ปีก่อนนั้น ไม่ใคร่เข้าใจนัก เพราะฟังหลายอาจารย์ บางอาจารย์บรรยายว่า รูปนั้น รูปนอน รูปยืน รูปเดินมี แต่อาจารย์สุจินต์บรรยายว่า รูปนั้น นอน ยืน เดิน ไม่มี เป็นเพียงอาการ ดิฉันก็สงสัยว่า จะเอาอย่างไหนกันแน่ อีกอาจารย์หนึ่งว่าอย่างนั้น เมื่อฟังคำบรรยายของอาจารย์ต่อ ๆ มา ก็เข้าใจแน่ชัดว่า จริงอย่างอาจารย์สุจินต์แน่ เพราะขณะนั้นที่นอน ยืน เดิน เห็นก็มี ได้ยินก็มี เย็นร้อน อ่อนแข็งก็มี อิริยาบถ ๔ เป็นอาการ ไม่ใช่รูป ต่อ ๆ มาก็ก็นั่งฟังอาจารย์บรรยายเรื่อย ๆ บรรยายแนวทางเจริญสติปัฏฐานเข้าใจดี เช่น ๑. รู้สีทางตาแล้ว ใจรู้สีต่อทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ก็เช่นเดียวกัน ๒. ลักษณะที่ปรากฏทางตา ต่างจากลักษณะที่ปรากฏทางหู หรือเสียง ก็ปรากฏทางหู เป็นสภาพที่ไม่รู้ สภาพที่ไม่รู้เป็นรูป ได้ยินเป็นสภาพรู้ สภาพรู้เป็นนาม หรือเสียงไม่ใช่สภาพที่รู้เสียง หูเห็นสีไม่ได้ ตาได้ยินเสียงไม่ได้ หมายถึงว่าแต่ละอย่าง แต่ละทวาร รับปะปนกันไม่ได้

ดังนั้น ดิฉันมีปัญหาที่จะถามอาจารย์ ๓ ข้อ ดังนี้ คือ

๑. ดิฉันเจริญสติเป็นปกติอยู่เรื่อย ๆ บางครั้งก็มีการหลงลืมสติไปบ้าง แต่ก็รู้ต่อ ๆ มา ขณะที่กำลังได้ยิน เสียงปรากฏ ก็รู้ รู้นั้นก็หมดไป บางครั้งขณะที่กำลังเห็น จิตตอกุศลเกิด ก็รู้ รู้นั้นก็หมดไป ต่างกัน

๒. ดิฉันเจริญสติเป็นปกติ ขณะที่กำลังคิด สติเกิดระลึก รู้ ลักษณะความรู้สึกที่คิดนั้นแตกกระจัดกระจายหมดไป เมื่อหมดไปก็รู้ และรู้ขึ้นมาใหม่อีกว่า ที่คิดเมื่อตะกี้ นี่ หลงลืมสติไป สติจึงได้เกิดระลึก รู้ลักษณะนามและรูปขึ้น ที่รู้อย่างนี้ถูกไหม รู้ ๒ ลักษณะนี้ หมายถึง ข้อ ๑ ต่างกับข้อ ๒ อย่างไร ขอให้อาจารย์ช่วยอธิบาย

๓. ที่อาจารย์กล่าวว่า ลักษณะปรากฏเกิดขึ้นแล้ว ขณะนี้ เดียวนี้ ไม่ว่าทางใด ในจำนวน ๖ ทาง สติระลึกได้ว่า เป็นแต่เพียงธาตุรู้ อารมณ์ หรือสภาพรู้เท่านั้น ที่รู้เช่นนี้ เป็นผลจากการเจริญสติใช่ไหม

ดิฉันขอถามเท่านั้น

กราบขอบพระคุณ

ด้วยความเคารพ

สุ. ข้อสงสัยไม่หมด จนกว่าจะเป็นปัญญาที่รู้ชัดจริง ๆ ประจักษ์แจ้งในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมเมื่อไร ขณะนั้นก็ละลายจนกระทั่งดับความสงสัยได้หมดสิ้น ข้อสงสัยของท่านข้อ ๒ ที่ว่า ดิฉันเจริญสติเป็นปกติ ขณะที่กำลังคิด สติเกิดระลึก รู้ ลักษณะความรู้สึกที่คิดนั้นแตกกระจัดกระจายหมดไป

เป็นอย่างไรวีว่า ความคิดแตกกระจัดกระจายไป สภาพรู้เกิดขึ้นแล้วก็ดับไปหมดไป หารอยต่อไม่ได้เลย สนิทมาก เพราะเหตุว่าเป็นนามธรรม ตั้งแต่เข้ามาจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ความรู้สึกมีก็อย่าง สุขเท่านั้น หรือว่าทุกข์เท่านั้น หรือว่าโสมนัสเท่านั้น หรือว่าโทมนัส หรือว่าอุเบกขา และอันไหนดับไปเมื่อไร รู้สึกบ้างไหม หรือว่าแตกกระจัดกระจาย ขณะนี้เมื่อครู่นี้ความรู้สึกอย่างไร เดียวนี้ความรู้สึกอย่างไร บางครั้งในชั่วขณะจิตเกิดดับ สืบสนจนกระทั่งแยกความรู้สึกไม่ออก โสมนัส อุเบกขา สลับกันกับโทมนัส ความไม่พอใจนิด ๆ หน่อย ๆ โนนิด นี้น้อย ปนกัน

ถ้าสติไม่เกิดระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ก็แยกไม่ได้ บางครั้งท่านผู้ฟังอาจจะเกิดปีติเล็กน้อย แต่แทรกด้วยโทมนัสบ้างหรือเปล่า อย่างบาง ท่านเห็นพระพุทธรูปปางปรินิพพานแล้วน้ำตาไหล ร้องไห้ บอกได้ไหม บอกถูกไหมว่า ความรู้สึกขณะนั้นเป็นอะไร เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล เป็นปีติหรือว่าเป็นโทสมูลจิต หรือว่าเป็นอะไร สภาพธรรมเกิดดับสลับกันอย่างรวดเร็ว

ด้วยเหตุนี้ จึงมีจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๓ มานุสฺสสนาสติปัฏฐาน แล้วแต่ ว่าขณะนั้นปัญญาารู้ตรงลักษณะของสภาพธรรมใด ถ้าระลึกรู้ว่า สภาพธรรมคือนามธรรม สภาพของจิตที่ปั่นป่วน สับสน ก็เป็นลักษณะของจิตประเภทนั้น ไม่ใช่ตัวตน สติอาจจะระลึกตรงลักษณะของธรรม คือ เวทนาแต่ละลักษณะก็ได้ นี่ก็เป็น เรื่องของการที่กว่าจะรู้ว่าไม่ใช่ตัวตนจริง ๆ ปัญญาจะต้องรู้ชัดจนคมกล้า และละเอียด จริง ๆ จนประจักษ์ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ด้วยปัญญาที่รู้ชัดจริง ๆ ตามลำดับขั้น เพราะฉะนั้น ก็เป็นเรื่องของสติที่จะอบรมเจริญต่อไป เพื่อที่จะให้ปัญญารู้ชัด

คำถามข้อ ๓ ท่านเขียนว่า ที่อาจารย์กล่าวว่า ลักษณะปรากฏเกิดขึ้นแล้ว ขณะนี้ เดียวนี้ ไม่ว่าทางใดในจำนวน ๖ ทาง สติระลึกรู้ว่า เป็นแต่เพียงธาตุรู้ อากา รรู้ หรือสภาพรู้เท่านั้น ที่รู้เช่นนี้เป็นผลจากการเจริญสติใช่ไหม

ใครจะรู้ได้ นอกจากผู้ที่เจริญสตินั่นเอง และที่ท่านเขียนว่า รู้เช่นนี้ คำว่า รู้เช่นนี้นั้น ท่านรู้แค่ไหน แคฟัง แคเข้าใจ แคจำได้ แคคิด หรือแค่สังเกต สำเนียง ตรงลักษณะของสภาพธรรม หรือว่าขั้นประจักษ์ลักษณะสภาพธรรมโดยสภาพที่ไม่ใช่ ตัวตน สัตว์ บุคคลจริง ๆ เพราะฉะนั้น ต้องเป็นผู้ที่ละเอียดและตรงต่อสภาพธรรมที่ กำลังปรากฏ ซึ่งขณะที่เป็นผู้ที่ละเอียดและตรงก็จะรู้ได้ว่า ความรู้นั้นเพิ่มขึ้นหรือเปล่า หรือว่ายังคงเป็นความสงสัยมากอยู่ ยังไม่ใช่ความรู้ชัดในลักษณะของสภาพธรรมที่ กำลังปรากฏในขณะนั้น

ถ. พุดถึงจิตเป็นกุศลหรืออกุศลนี้ เคยมีพระเล่าว่า ท่านฝันเรื่องนั้นเรื่องนี ก็นึกถึงที่อาจารย์เคยกล่าวว่า ความฝันนี้เป็นกิเลส ปัจจุบันธรรมมาถึงก็ปล่อยไปทันที

มาเร็ว มาทีละหนึ่งอารมณ์ คิดไปข้างหน้าก็เป็นกิเลส คิดถอยหลังก็เป็นกิเลส ผันไปก็เป็นกิเลส คนในบ้านก็บอกว่า ไปว่าพระท่านทำไม ไปเถียงพระท่านทำไม ก็บอกว่าหลักความจริงอย่างนี้ เราก็อยากจะปรึกษากับพระท่าน พระท่านก็ยอมรับว่าจริง ก็อยากปรึกษาอาจารย์ว่า เป็นความจริงไหม

ส. ผู้ที่หมดกิเลสแล้วจะไม่ผัน แต่ผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ความมีเยื่อใย ความผูกพันในสิ่งที่ได้ประสบทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็ยังสามารถที่จะเกิดขึ้นทางมโนทวาร ผสมผสานกันในรูปแบบที่เป็นความผันได้

นี่เป็นทัศนะหนึ่งของพุทธบริษัท เวลาที่พูดถึงธรรมะ บางท่านเข้าใจว่า เป็นเรื่องถกเถียง หรือเป็นเรื่องโต้เถียง โดยเฉพาะกับผู้ที่เป็นบรรพชิต แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ต้องการความแจ่มแจ้งแล้ว สามารถที่จะกระทำได้ด้วยความเคารพอ่อนน้อมในเพศของบรรพชิตด้วย

ถ. ผมมาฟังอาจารย์สุจินต์วันนี้เป็นวันแรก อยากจะเรียนความในใจที่ได้รับจากอาจารย์สุจินต์ ซึ่งได้บรรยายธรรมให้ฟังในวันนี้ว่า มีความรู้สึกอย่างไร

ผมรู้สึกว่า ผมกระจำในธรรมขึ้นมากทีเดียว ตั้งแต่ครั้งที่ผมไม่เคยมีความสนใจในเรื่องนี้เลย ต่อมาก็ได้รับฟังสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตัวเอง ทำให้นึกว่า ครั้งหนึ่งเคยคิดว่า ถ้าใครถามว่านับถือศาสนาอะไร ก็จะตอบว่าศาสนาพุทธ แต่ในใจไม่เคยรู้สึกเลยว่าน่านับถืออย่างไร และทำไมเราต้องนับถือศาสนานี้

ผมเคยมีข้อแม้ หรือความขัดแย้งในใจว่า ศาสนานี้บางอย่างก็ไม่น่าเชื่อ เป็นความรู้สึกของผม เวลาอ่านหนังสือพุทธประวัติ พระพุทธองค์เวลาประสูติทรงดำเนินไป ๗ ก้าว น่าเชื่อหรือไม่ และทำไมต้องเชื่อด้วย มีเหตุผลบ้างไหมที่จะต้องเชื่ออย่างนั้น เหมือนพระที่ท่านแสดงอะไรต่ออะไร เหาะเหินอะไรได้ เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันในใจอยู่ตลอดเวลา

เมื่อได้มาฟังการบรรยายธรรมของอาจารย์สุจินต์ในวันนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้รู้สึกว่า พุทธศาสนาเป็นสิ่งที่เราน่าจะศึกษาและเข้าใจเสียก่อนที่จะยอมรับว่า ตัวเองนั้นเป็นพุทธศาสนิกชนหรือพุทธบริษัทที่แท้จริง

ผมขอเรียนถามอาจารย์ว่า การที่เรายอมรับว่า ตัวเราเป็นพุทธ แต่เราไม่ได้ปฏิบัติธรรมเลย และไม่ได้คิดเรื่องศาสนาเลย กับคนที่เขาบอกว่า เขาไม่ใช่พุทธ แต่เขาปฏิบัติและยึดถือในสิ่งที่ว่า ทำกรรมดีได้ดี ทำกรรมชั่วได้ชั่ว และที่เกี่ยวกับศีล เขาก็ไม่ได้นับถือว่านั่นเป็นศีล แต่เขายึดถือว่า นั่นเป็นสิ่งที่ควรทำ อาจารย์ว่าสิ่งไหนจะดีกว่ากัน

สุ. ก่อนอื่น ขออนุโมทนาที่ได้กล่าวความจริงใจให้บุคคลอื่นได้รับทราบ ซึ่งจะได้เป็นตัวอย่างและเป็นข้อคิดสำหรับเยาวชนท่านอื่น ๆ ด้วย ที่เห็นว่าเรื่องของศาสนานั้นเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ เพราะให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของชีวิต ในเรื่องของตัวเอง ในเรื่องของโลกได้ จากพระปัญญาของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงตรัสรู้ และได้ทรงแสดงไว้โดยละเอียด ซึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกที่ว่า เข้าใจพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงไร ถ้ายิ่งศึกษามาก เข้าใจมาก ก็เกิดศรัทธาปสาทะเลื่อมใสในพระคุณของพระผู้มีพระภาค พระธรรม และพระสงฆ์ มากขึ้นเท่านั้น แต่ถ้าศึกษาน้อย ความเข้าใจน้อย ความเลื่อมใสก็น้อย การที่จะประพฤติปฏิบัติตามก็น้อยด้วย

สำหรับปัญหาที่ถามนี้ ดิฉันไหนก็อย่างนั้น คนละทาง คนละอย่าง สำหรับผู้ที่มีความเลื่อมใส ปฏิญาณตนว่าเป็นพุทธศาสนิกชน ก็คงจะมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาตามระดับความเข้าใจของบุคคลนั้นพอสมควรที่จะปฏิญาณ หรือที่จะกล่าวว่านับถือพุทธ เป็นพุทธศาสนิกชน และมีความเข้าใจสูงกว่า สิ่งใดควรที่จะศึกษา ฟัง และประพฤติปฏิบัติตาม โดยพิจารณาว่า เป็นศาสนาที่มีเหตุมีผล สามารถที่จะพิสูจน์ได้ ศึกษาให้หายความข้องใจได้แล้วจึงเลือก และกล่าวว่า ตนเองเป็นพุทธศาสนิกชน นั่นก็เป็นความดีส่วนหนึ่ง เป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง ไม่ใช่การมกมาย แต่เป็นพระธรรมคำสอนที่พระองค์ทรงแสดงไว้ให้ศึกษาได้ ให้เข้าใจตามได้ ให้ประพฤติปฏิบัติตามได้ ก็เป็นความดีส่วนหนึ่งของผู้นั้น

ส่วนอีกผู้หนึ่งซึ่งไม่ยอมรับว่า นับถือพระพุทธศาสนา แต่มีความประพฤติดี นั่นก็เป็นความดีในด้านการประพฤติ ต้องแยกกัน ดิฉันไหนก็อย่างนั้น เพราะฉะนั้น

ตามความเป็นจริง ธรรมใดที่เป็นกุศลควรแก่การอนุโมทนา ก็อนุโมทนา ธรรมใดที่เป็นอกุศลไม่ควรแก่การอนุโมทนา ก็ไม่อนุโมทนา ถ้าใครทำดีก็อนุโมทนาในการทำดีของบุคคลนั้น ถ้าเป็นพุทธศาสนิกชนทำไม่ดี ก็ไม่อนุโมทนาในการกระทำไม่ดีของพุทธศาสนิกชนนั้น

การอนุโมทนานี้ก็ต้องเป็นเฉพาะกาล ชั่วขณะ ตรงต่อลักษณะของสภาพธรรมนั้น ในขณะที่จริง ๆ จะประมวลรวมสรุปไปง่าย ๆ ไม่ได้ ต้องแยกกันเป็นแต่ละขณะ แต่ละกาลด้วย

ผู้ฟัง ปัญหาที่อาจารย์เคยบรรยายแล้วในพระสูตรหนึ่งว่า มีบุคคล ๔ ประเภท ผู้ที่มีกิเลส รู้ว่ามีกิเลส เป็นผู้ประเสริฐ ผู้ที่มีกิเลส ไม่รู้ว่ามีกิเลส เป็นผู้เลวทราม ผู้ที่ไม่มีกิเลส ไม่รู้ว่ามีกิเลส เป็นผู้เลวทราม และผู้ที่ไม่มีกิเลส รู้ว่ามีกิเลส เป็นผู้ประเสริฐ

พระสูตรนี้คงแก้ปัญหของท่านผู้ฟังได้ คือ ศาสนาอื่น ๆ เขาไม่ได้เจริญสติ ไม่ได้ปฏิบัติมรรคมงคล ๘ ขณะที่เขาวิปริตทุจริตกรรม ขณะนั้นเป็นศีล ต้องเรียกว่าคนนั้นมีศีล ผมยอมรับว่า ศีลของผมยังสู้เพื่อนของผมบางคนซึ่งไม่เคยศึกษาธรรมเลยไม่ได้ ผมยังนึกชมในใจว่า ศีลของเขาวิเศษมาก เขาเคยเล่าว่า สมัยก่อนเขาเคยเป็นลูกจ้างร้านขายยา นายจ้างบอกว่าชั่งยาไม่ควรชั่งให้ครบ แต่เขาทำไม่ได้ ตอนหลังเขาไปตั้งร้านของเขาเอง ยาของเขาจะต้องขายในราคาที่แพงกว่า จะซื้อก็ซื้อ ไม่ซื้อเขาก็ไม่ว่า บางครั้งเจ้าหนี้มาเก็บเงิน สมมุติว่าเงินค้างพันกว่าบาท แต่มาเก็บเหลือเจ็ดร้อยกว่า เขาก็ชี้แจงว่าพันกว่าไม่ใช่ ๗๐๐ กว่า แสดงว่าเขาเป็นผู้มีศีล แต่เขาไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนา ขณะที่เขามีศีล เขาก็ไม่รู้ว่ามีศีล ต่างกันตรงนี้

พุทธศาสนิกชนเป็นผู้มีศีล มีทาน มีปัญญา รู้จักตัวเอง ผู้ที่อยู่นอกพุทธศาสนา มีศีลก็จริง มีทานก็จริง แต่ไม่รู้จักตัวเอง ประโยชน์ต่างกันตรงนี้

๕๑๐

ส. ต้องแยกเป็นขั้น ๆ ขั้นศีล ขั้นความรู้ และขั้นอื่น ๆ ต่อไปด้วย

ถ. ผมขอเล่าเรื่องส่วนตัว ผมเคยถูกไฟช็อตจนชัก มีคนมาช่วย จากนั้นก็ไปรักษาที่โรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลเขาถามว่า มีความรู้สึกเป็นอย่างไร ผมก็ว่าขาดความรู้สึกเลย ต่อมาก็ชักอีก ๔ หนติด ๆ กัน ล้มลงไปกับพื้น ศีรษะยังบอบอยู่ ไปให้หมอตรวจ เขาถามว่า ความรู้สึกเป็นอย่างไรบ้างตอนล้ม ก็ตอบว่า ขาดความรู้สึกเลย สิ่งที่แล้วมาผมไม่ยึดถือ ผมปฏิบัติอย่างนี้จะถูกผิดอย่างไร คือ ไม่ยึดถือสิ่งที่ล่วงไปแล้ว

ส. ไม่ยึดถือสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ยังจำได้ แต่ว่าไม่ยึดถือ ฉะนั้น ก็ศึกษาพระธรรมมากขึ้น อบรมเจริญสติปัฏฐานมากขึ้น เพื่อจะได้ไม่ยึดถือจริง ๆ ให้จริงถึงขั้นอริยสัจธรรม รู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

ขอล่าวถึงอุโบสถศีลองค์ต่อไป คือ อุโบสถศีลองค์ที่ ๖ วิกาลโภชนา เวรมณินจเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล

สำหรับอุโบสถศีลข้อนี้ ทุกท่านทราบอยู่แล้ว แต่ควรที่จะได้ทราบถึงจุดประสงค์ที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทที่เป็นอุโบสถศีลข้อนี้ว่า เพื่อประโยชน์อะไร

อุโบสถศีล เป็นการชำระขัดเกลากิเลสยิ่งขึ้นเท่าที่พุทธบริษัทสามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตามได้ จนกว่าจะบรรลุคุณธรรมถึงความเป็นพระอริยเจ้า เช่น พระอนาคามีและพระอรหันต์ เพราะว่าผู้ที่ยังมีกิเลส เป็นผู้ที่ยังติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะมาก มีหนทางใดวิธีใดที่จะอบรมเจริญการขัดเกลากิเลสที่สมควร พระผู้มีพระภาคก็ทรงบัญญัติเป็นศีลประการต่าง ๆ สำหรับพุทธบริษัททั้งภิกษุและภิกษุวาส

สำหรับเรื่องของอาหาร ท่านผู้ฟังพึงรู้จนนี้ได้ด้วยตัวของท่านเองว่า เป็นเรื่องใหญ่ในชีวิตประจำวันเรื่องหนึ่ง เพราะว่าทุกท่านลืมนึกว่า ที่ท่านต้องบริโภคอาหารนั้นเป็น

ความจำเป็น ลืมที่จะคิดถึงความสำคัญข้อนี้ว่า ชีวิตจะเป็นไปได้ ก็ด้วยการบริโภคอาหาร

เมื่อไม่ได้คิดถึงความจริงข้อนี้ ก็ทำให้ท่านติดในรสที่ปรากฏทางลิ้น มีท่านผู้ใดไม่ติดบ้าง ไม่มี ติดทุกท่าน แต่ว่าจะมากหรือน้อยเป็นเรื่องที่แต่ละท่านจะทราบได้เอง และที่จะพิสูจน์ว่า ทุกท่านติดในรสอาหาร ขอให้ดูการประกอบอาหาร การทำอาหาร ซึ่งต้องเป็นไปอย่างวิจิตรมากใช่ไหม ในแต่ละมื้อ แต่ละครั้งที่ท่านบริโภคนั้น ต้องทำด้วยความวิจิตรเพียงใด และเวลาที่ทำเสร็จแล้ว การติดในรสของแต่ละท่านยังทำให้ท่านต้องปรุง ต้องเติมรสต่าง ๆ ตามอัธยาศัยของแต่ละท่านด้วย

ในการบริโภคอาหารทุกครั้ง ขอให้สังเกตดู แต่ละท่านมีการปรุงรสของอาหารต่าง ๆ ตามอัธยาศัย เพิ่มเติมจากอาหารที่สำเร็จเรียบร้อยแล้วอีก สำหรับผู้ที่มีหน้าที่ที่จะต้องทำอาหารคงจะเห็นว่า แต่ละวันผ่านไปด้วยความยากลำบากในการที่จะต้องคิดว่า ตอนเช้าจะรับประทานอะไร ตอนกลางวันจะรับประทานอะไร ตอนเย็นจะทำอะไร เป็นเรื่องที่ต้องคิด ถ้าบริโภคทุกวัน ๆ เรื่อยมา ๑ ปี ๒ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปี ๓๐ ปี บางท่านก็นึกไม่ออกจริง ๆ ว่า วันนี้จะรับประทานอะไร วันนี้จะบริโภคอะไร เป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องคิด

ทั้ง ๆ ที่ได้รับประทานมานานอย่างนี้เป็น ๑๐ ปี ๒๐ ปี ๓๐ ปี ๔๐ ปี ๕๐ ปี ๖๐ ปี ๗๐ ปีก็ตาม ท่านเบื่อในการบริโภคอาหารบ้างหรือเปล่า โดยมากก็ยังคงใคร่ที่จะบริโภครสต่าง ๆ เมื่อถึงกาลถึงเวลาที่จะบริโภค เป็นการแสดงให้เห็นว่า เรื่องของการบริโภคอาหารนั้น ถ้าไม่รู้ตามความเป็นจริงว่า การที่ร่างกายจะดำรงอยู่ได้ก็เพราะการบริโภคอาหาร ถ้าไม่รู้อย่างนี้ ก็จะเป็นเหตุให้มีการติด มีการพอใจในรส ถ้าท่านผู้ใดมีสติระลึกถึงในขณะที่บริโภค เห็นว่าเป็นความจำเป็นในการบริโภค จะทำให้ท่านละการติดในรส ละเว้นการบริโภคที่ไม่จำเป็น และเห็นประโยชน์ของการที่จะบริโภคน้อยลง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ร่างกายมากกว่าการที่จะบริโภคมากจนเกินไป

ด้วยเหตุนี้ จุดมุ่งหมายของวิกาลโภชนา เวรมณี ก็เพื่อที่จะให้เห็นกิเลสที่ท่านจะต้องขัดเกลาทางลิ้น เพราะว่าท่านมีการติดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ใน

โง่เง่าอยู่เป็นประจำ และสำหรับทางลื่นนั้น ก็เป็นสิ่งที่แต่ละท่านติดมากทีเดียว ถ้าได้อบรมเจริญการวิปัสสนาการบริโภคอาหารในกาลที่ไม่จำเป็น เห็นโทษของการบริโภคและการติดในรสอย่างมาก จะทำให้ท่านมีความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น คือบริโภคในสิ่งที่มิใช่ ไม่ต้องลำบากเดือดร้อนมากนักในการบริโภค ในการที่จะต้องแสวงหาอาหารที่อยู่ไกล ๆ ซึ่งต้องเป็นรสที่ท่านพอใจ

ข้อความใน **ปรมัตถโชติกา** มีคำอธิบายความหมายของ **วิกาลโภชนา** ซึ่งมีข้อความว่า

คำว่า **วิกาลโภชนา** ได้แก่ การบริโภคเมื่อล่วงเที่ยงวันไปแล้ว ก็เมื่อเวลาที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตไว้ผ่านแล้ว ฉะนั้น การบริโภคในกาลนั้น ท่านจึงเรียกว่า **วิกาลโภชนา**

ความหมายที่ว่า เวลาใดจะเป็นเวลาวิกาล ที่ท่านควรจะงดเว้นจากการบริโภคก็คือ เมื่อล่วงเที่ยงวันไปแล้ว

ต้นเหตุที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติศีลองค์ที่ ๖ นี้ ใน **ทุติยสมันตปาสาทิกาแปล อรรถกถาพระวินัย ขุททกกัณฐวรรณา** มีข้อความว่า

วิกาลโภชนาสิกขาบทที่ ๗ ในสิกขาบทที่ ๗ มีวินัยจัตตังต่อไปนี้

แก้อรรถเรื่องภิกษุสัตว์ศรัทธาไปคุมพรหมพบนยอดเขา

พวกภิกษุสัตว์ศรัทธาอุปสมบทแต่ยังเด็ก ๆ ในเมื่อสิกขาบทยังมิได้ทรงบัญญัติ ภิกษุเหล่านั้นชักชวนกันว่า ผู้มีอายุ พวกเราจักไปดูฟ่อนรำกัน แล้วได้ไปในที่นั้น ครั้งนั้น เหล่าญาติของพวกเธอ มีจิตยินดีว่า พระผู้เป็นเจ้าของพวกเราจักมาด้วย จึงให้อาบน้ำ ลูบไล้ ให้ฉัน แล้วได้ถวายแม่ของอื่น มีขนมและของควรเคี้ยวเป็นต้น ติดมือไปด้วย

นี่ก่อนที่พระผู้มีพระภาคจะทรงบัญญัติสิกขาบท ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของบรรพชิตนั้น ก็อบรมเจริญหนทางข้อปฏิบัติที่จะดับกิเลสด้วยการเจริญมรรคมีองค์ ๘ แต่พระผู้มีพระภาคก็ยังมิได้ทรงบัญญัติสิกขาบทประการใด ๆ ซึ่งเมื่อพวกภิกษุสัตว์ศรัทธาบริโภคอาหารที่พวกญาติถวาย เช่น ขนมและของควรเคี้ยว

อื่น ๆ ก็เป็นที่ติเตียนโทษของพวกชาวบ้านว่า ไม่เหมาะสมแก่เพศสมณะ เพราะฉะนั้น กว่าที่จะทราบว่า ชีวิตของบรรพชิตจริง ๆ ควรที่จะแตกต่างกับชีวิตของฆราวาสอย่างไร ก็จะต้องมีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไม่เหมาะสม ไม่ควรแก่เพศบรรพชิต พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงบัญญัติว่า บรรพชิตควรละเว้นการกระทำเช่นฆราวาส ประการใดบ้าง

สำหรับชีวิตของฆราวาสที่จะขัดเกลากิเลสด้วยการอบรมเจริญปัญญา จะต้องเป็นการระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

แม้ชีวิตของบรรพชิต ก่อนที่พระผู้มีพระภาคจะทรงบัญญัติสิกขาบท ท่านเหล่านั้นก็ต้องอบรมเจริญสติระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดกับท่านตามความเป็นจริง เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทแล้ว ผู้ที่มีศรัทธาที่จะขัดเกลากิเลส ในเพศของบรรพชิต และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ก็จะต้องอบรมเจริญสติปัฏฐานในเพศของบรรพชิตในชีวิตปกติประจำวัน แม้แต่ในเรื่องของการฉันอาหารที่เหมาะสมแก่เพศของบรรพชิต ก็ต้องมีกาลเวลาที่จำกัดด้วย ซึ่งถ้าเป็นเช่นฆราวาสแล้ว ชีวิตของฆราวาสกับบรรพชิตก็จะไม่ต่างกัน

ใน **ทุติยสมันตปาสาทิกาแปล อรรถกถาพระวินัย ขุททกกันทวรรณนา** มีข้อความอธิบายความหมายของคำว่า **วิกาล** ดังนี้คือ

บทว่า **วิกาล** คือ ในเมื่อกาลผ่านไปแล้ว เวลาค้นของภิกษุทั้งหลาย ท่านประสงค์เอาว่า กาล ก็เวลาค้นนั้น โดยกำหนดอย่างต่ำกว่าเขาทั้งหมด เทียงวัน

อธิบายว่า เวลาเที่ยงวันนั้นล่วงเลยไปแล้ว ด้วยเหตุที่นั่นแหละ ในบทภาชนะแห่งบทว่า **วิกาล** นั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า เมื่อกาลเที่ยงวันล่วงไปแล้ว จนถึงอรุณขึ้น ชื่อว่า **วิกาล** แม้เวลาเที่ยงตรงก็ถึงการสงเคราะห์เข้าเป็นกาล จำเดิมแต่เวลาเที่ยงตรงไป ภิกษุไม่อาจเพื่อจะเคี้ยวหรือฉันได้ (แต่) ยังอาจเพื่อจะรีบดื่มได้ ส่วนภิกษุผู้มีความรังเกียจไม่พึงทำ และเพื่อกำหนดเวลา ควรปักเสาคือเครื่องหมายเวลาไว้ อนึ่ง พึงทำภักติกายในกาล

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ถ้าพระผู้มีพระภาคไม่ทรงจำกัดเวลาที่แน่นอนสำหรับการบริโภคของบรรพชิต ก็จะทำให้เป็นที่ติเตียน เป็นที่แก่งแย่ง หรือว่าวิวาทกัน ในความไม่เสมอกัน ในการประพฤติปฏิบัติของบรรพชิตก็ได้

ถ. ตอนต้น ๆ อาจารย์กล่าวว่า อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับร่างกาย เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคก็ควรจะสนับสนุนให้ภิกษุหรือภรรวาสบริโภคให้มาก ๆ แต่พระองค์ภาคกลับห้ามว่า วิกาล คือ หลังจากเที่ยงแล้วไม่ให้บริโภคอาหาร เมื่อไม่ให้บริโภคอาหาร จะขัดกับที่ว่า อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับร่างกายหรือไม่ ในเมื่อรู้ว่า มีประโยชน์แต่กลับไปห้าม จะขัดกันไหม

สุ. เวลาที่บริโภคอาหาร บริโภคด้วยความจำเป็นเพราะหิว หรือว่าบริโภคมากเกินไป อิ่มแล้วยังบริโภคได้เพราะอร่อย เป็นอย่างนั้นหรือไม่ หรือว่าเมื่ออิ่มแล้วก็หยุดบริโภค เป็นอย่างนี้หรือไม่ หรือว่าบริโภคแต่ละครั้งเพราะอร่อย ไม่ใช่เพราะหิว ก็เป็นไปได้ทั้งสองอย่าง แต่จริง ๆ เป็นอย่างไร

ถ. เป็นบางครั้ง

สุ. บางครั้งบริโภคเพราะหิวจริง ๆ แต่บางครั้งก็เพราะอร่อย และบริโภคมาก ทั้ง ๆ ที่อิ่มแล้ว ก็ยังบริโภคต่อไปได้เพราะอร่อย

สำหรับอาหารที่จำเป็นแก่ร่างกายจริง ๆ ที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดงไว้ โดยการที่ทรงบัญญัติพระวินัยสำหรับภิกษุ นั่น แสดงให้เห็นว่า หลังเที่ยงแล้ว การบริโภคอาหารไม่จำเป็น เพราะไม่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย ร่างกายไม่จำเป็นต้องใช้อาหารมากอย่างนั้น อาหารที่บริโภคภายในเที่ยงสามารถที่จะอยู่เป็นประโยชน์แก่ร่างกายในวันนั้นได้ และท่านที่เคยบริโภคเช้า สาย เที่ยง บ่าย เย็น ค่ำ ดึก ลองสังเกตดูว่า มีอัมพาตที่ควรจะต้องตัดออกได้ เพราะว่าไม่จำเป็นเลย มีไหมที่จะตัดออกไปได้

ถ้าท่านอบรมที่จะบริโภคหลายเวลา เวลาที่ขาดมือนั้นไป ท่านจะรู้สึกหิว แต่จริง ๆ แล้ว ส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เป็นการบริโภคภายในเที่ยง และอาหารนั้นก็จะมีประโยชน์ต่อร่างกายต่อไปภายในวันนั้นด้วย ลองทำอย่างนั้นจริง ๆ จะเห็นได้

ว่า เป็นไปได้ แต่ถ้าท่านไม่เคย ก็จะต้องค่อย ๆ เป็นไป แต่ถ้าท่านเป็นเพศบรรพชิต ท่านจะต้องปฏิบัติตามพระวินัยโดยทันที ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งตามศรัทธาของท่าน

ถ้าท่านเป็นฆราวาสและเริ่มเห็นโทษของการบริโภคมาก พร้อมกันนั้นก็เห็นว่า เป็นผู้ที่ดีดในรสอาหารด้วยจึงได้บริโภคบ่อย แม้อิ่มแล้วก็ยังบริโภคได้โดยไม่จำเป็น ถ้าเห็นโทษอย่างนี้ จะทำให้ท่านลดการติดในอาหาร โดยบริโภคเฉพาะเวลาที่หิว เมื่ออิ่มแล้วก็หยุด ไม่ว่าอาหารจะอร่อยมากสักเท่าไรก็อิ่มได้ พอแล้ว ไม่รับประทานต่อไป พิจารณาดูว่า เป็นอย่างนี้หรือเปล่า หรือว่าเวลาที่บริโภคอิ่มแล้ว ยังมีอาหารอร่อย ก็ยังตามลิ้มหรือตามรส ตามความพอใจของท่านต่อไปอีก ก็เป็นเรื่องที่สังเกตได้ว่า ท่านเป็นผู้ที่ดีดในรสมาน้อยเพียงไร

ผู้ฟัง พุถึงติดในรส ทั้ง ๆ ไปเข้าใจว่า อาหารอร่อยจะรับประทานได้มาก อาหารไม่อร่อยก็รับประทานได้น้อย ถ้าพุถึงหิวแล้วบริโภค ส่วนมากตอนเย็น ๆ มักจะหิว ถึงไม่ติดในรสอาหารก็หิว สังเกตได้จากผู้ที่บวชใหม่ ๆ บวชเป็นพระใหม่ ๆ สองวันแรกไม่ค่อยหิวเท่าไร ต่อ ๆ ไปหิวทุกเย็น ตอนเย็นมักจะหิว ไม่ใช่ว่าจะติดในรสอาหาร แต่หิวจริง ๆ

ส. ทนไม่ไหว ก็เป็นฆราวาสบริโภค ๓ เวลาอย่างเดิม นี่ก็แล้วแต่ ถ้ามีศรัทธาที่จะเป็นบรรพชิต จะต้องรักษาพระวินัยให้ครบถ้วนเท่าที่สามารถจะกระทำได้ ถ้าศึกษาพระวินัยจะเห็นได้ว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตน้ำปานะ หรือว่าสิ่งที่ไม่ใช่อาหาร แต่พอที่จะบรรเทาความหิวได้ พร้อมกันนั้น ถ้ามีศรัทธามั่นคงจริง ๆ เห็นประโยชน์ของการที่จะบริโภคน้อย และไม่ติดในรสจริง ๆ ก็สามารภที่จะประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยได้โดยตลอดด้วยศรัทธา ในเรื่องของความหิว ก็คงจะพอทนได้

ถ. ร่างกายจำเป็นต้องกรอาหาร เมื่อหิวก็ควรบริโภค แต่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติว่า เลยเที่ยงไปแล้วห้ามบริโภค หมายความว่า พระผู้มีพระภาคทรงตัดสินที่มีประโยชน์แก่ร่างกายเสียแล้ว ทุกวันนี้หลายคนที่รักษาอุโบสถศีล กลัวว่าจะเป็นโรคกระเพาะ เวลาที่หิวมาก ๆ แต่ไม่ได้รับประทานอาหาร นี่จะเป็นโทษเพิ่มขึ้นหรือไม่

